

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านสองใต้ หมู่ที่ 3
ตำบลโลกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นายสัมพันธ์ ชินจอหอ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านสองใต้ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอ
เมือง จังหวัดนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา: อ.ดร.สาณูช ณ ถลาง, ผศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์, 70 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านสองใต้ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมาย 4 ข้อ ของการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ จากการจัดเวทีชาวบ้าน การสังเกต และการสัมภาษณ์ชาวบ้านสองใต้ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสองใต้ บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยกองทุนหมู่บ้านสองใต้ เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านในหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นอย่างดี แต่ทางกองทุนก็ยังคงประสบกับปัญหาด้านการบริหารอยู่เช่นกัน นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองทางกองทุนหมู่บ้านสองใต้ ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สมบูรณ์มากพอที่จะพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกอยู่บ้าง สมาชิกในหมู่บ้าน มีความร่วมมือร่วมใจ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยการศึกษาจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
สารนิพนธ์ฉบับนี้ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาบริหารจัดการและประเมินโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อ.ดร.सानุช ณ ถลาง)

กรรมการสอบ

.....
(อ.ดร.सानุช ณ ถลาง)

.....
(พศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๒๕๖๓ ๓๑. ๒๕๖๓

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความร่วมมือและความกรุณาจากผู้มีพระคุณหลายท่านซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- รองศาสตราจารย์ ดร.องค์การ อินทร์มพรรย์
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิตติอาษา ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- อาจารย์สุริยา สมุทคุปดี ผู้สอนชุดวิชาการวิจัยชุมชน
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุกด์ ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- รองศาสตราจารย์ ดร.ไท ทิพย์สุวรรณกุล ผู้สอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
- อาจารย์ ดร.सानุช ณ ถลาง อาจารย์ที่ปรึกษา
- อาจารย์ ดร.อัญชลี วรรณรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา
- พัฒนาการตำบลโคกสูง
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ พี่ น้อง ในหมู่บ้านที่ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดียิ่งตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

(นายสัมพันธ์ ชินจอหอ)

บัณฑิตกองทุน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

กันยายน 2545

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	
1.หลักการและเหตุผล.....	1
2.วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3.กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4.วิธีการดำเนินการ.....	3
5.ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 ทัศนวิสัยวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1.นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ..	4
2.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	5
แห่งชาติ พ.ศ.2544.....	
3.แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
4.แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
5.ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
6.การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
7.หลักการประเมินโครงการ.....	9
8.เอกสารหลักวิชาอื่นๆ.....	10
บทที่ 3 วิธีการประเมินโครงการ.....	
1.วิธีการประเมินโครงการ.....	11
2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	15
3.ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	16
4.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	21

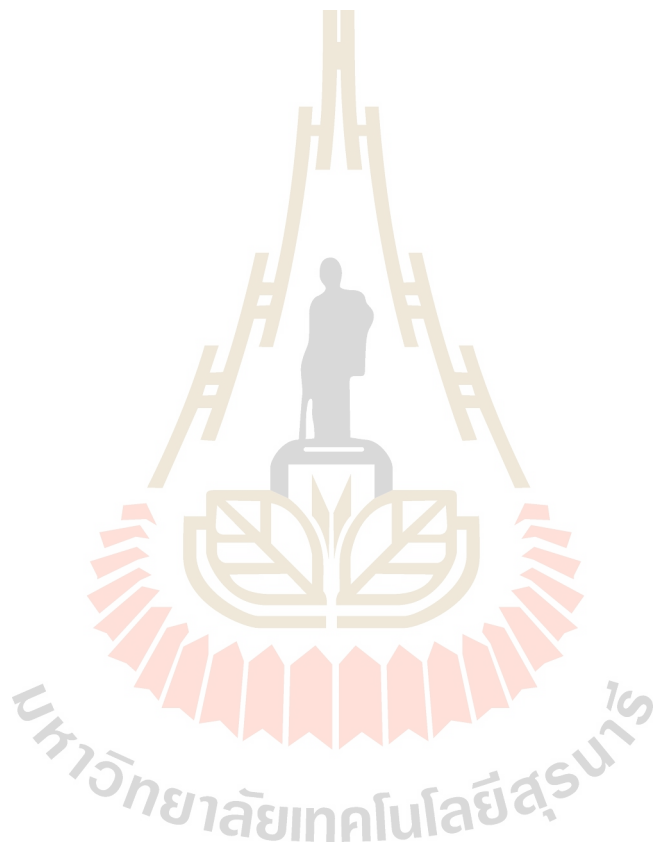
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
6.การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ.....	
1.ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	25
2.ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	40
3.ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	49
4.ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	50
5.สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	50
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	
1.วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	53
2.วิธีดำเนินการ.....	53
3.ผลการดำเนินการ.....	53
4.อภิปรายผล.....	54
5.ข้อเสนอแนะ.....	55
บรรณานุกรม.....	
ภาคผนวก.....	
ภาคผนวก ก (ระเบียบกองทุนหมู่บ้านส่่งได้).....	59
ภาคผนวก ข (แผนที่ตำบลโคกสูง).....	70

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภูมิที่ 3.1	สรุปความสัมพันธ์ของประเภทของการประเมินและประเภทของ.....15
	การตัดสินใจ
แผนภูมิที่ 3.2	องค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านของหน่วยระบบ A17

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	เส้นความยากจนสัดส่วนของจำนวนคนจน.....26
ตารางที่ 4.2	จำนวนคนจนมากน้อยและเกือบจน.....27
ตารางที่ 4.3	สัดส่วนคนจนจำแนกตามภูมิภาค.....27
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร...36
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนอาชีพและร้อยละ.....38
ตารางที่ 4.6	รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน.....41
ตารางที่ 4.7	รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....41
ตารางที่ 4.8	แสดงจำนวนเงินและจำนวนโครงการที่สมาชิกยื่นขอู้.....42

บทที่ 1

บทนำ

1.หลักการและเหตุผล

คนไทยในอดีตอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งพ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นครอบครัวแบบขยาย วิถีชีวิตสังคมในอดีตเป็นสังคมที่เอื้ออาทรและถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียงในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ พึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวยมีความอุดมสมบูรณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1- ฉบับที่ 8 ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือเศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนนั้นยังไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่นตามมาอีกมาก เช่นค่านิยมด้านวัตถุ จึงกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เกิดปัญหาสังคมต่างๆตามมามากมาย เช่น ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อาชญากรรม ครอบครัวเกิดการแตกแยก สังคมเกิดความอ่อนแอ เพราะการอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่นโดยหนีออกจากสังคมชนบท เข้าสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรม

จากวิกฤติที่เกิดขึ้นทำให้ภาครัฐได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อมุ่งเน้นให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ทั้งหมด ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จึงมีเป้าหมายการพัฒนาเป็น

" เศรษฐกิจแบบพอเพียง " ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกครอบครัวไปจนถึงระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

รัฐบาลยุคปัจจุบันโดยการนำของ ฯพณฯพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความจำเป็นของการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองของชุมชน จึงมีนโยบายแถลงต่อรัฐสภาถึงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ แห่ง ละ 1 ล้านบาท จำนวน 74,881 กองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

หมู่บ้านสองใต้ หมู่ที่ 3 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา เป็นอีกหนึ่ง หมู่บ้านที่ได้รับเงินจัดสรรจำนวน 1 ล้านบาท จากรัฐบาลแล้ว และได้ให้ประชาชนในหมู่บ้านดำเนินกิจกรรมการกู้

แล้ว เพื่อประเมินความพร้อมของชุมชน รัฐบาลจึงได้คัดเลือกบัณฑิตเข้ามาศึกษาและทำการประเมินความเป็นไปได้ของหมู่บ้านที่จะนำเงินกู้ไปใช้ประโยชน์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ รัฐบาล

2.วัตถุประสงค์

จากการที่หมู่บ้านต้องได้ หมู่ที่ 3 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้รับจัดสรรเงินและ ดำเนินกิจกรรมการกู้เงิน 1 ล้านบาท แล้วนั้น จึงควรมีการประเมินประสิทธิภาพของกองทุน โดยมี วัตถุประสงค์ของการประเมิน ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านว่ามีความ พร้อมและความสามารถในการบริหารจัดการเงินกู้มากน้อยเพียงใด
- 2) เพื่อศึกษาว่ากองทุนหมู่บ้านเข้ามามีบทบาททำให้ชุมชนเข้มแข็งและเป็นกองทุนที่ยั่งยืน ได้หรือไม่
- 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกว่านำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลหรือไม่ ตลอดจนความสามารถในการส่งคืนเงินกู้มีมากน้อยเพียงใด
- 4) เพื่อศึกษาโครงการของผู้กู้ว่า การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพเพียงใด และมีความ เป็นไปได้ทางการตลาดหรือไม่

3.กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

หมู่บ้านต้องได้ หมู่ที่ 3 ได้รับจัดสรรเงินกองทุน งวดแรกเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2544 และให้ ประชาชนเขียนโครงการขอกู้ไปแล้ว นั้น เพื่อประเมินโครงการในภาพรวมและวิเคราะห์ตัวแปร และตัวชี้วัด จึงใช้ทฤษฎีของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า CIPP Model มาเป็นประเด็นใน การประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

C (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวดล้อม

I (Input Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า

P (Process Evaluaation) การประเมินกระบวนการ

P (Product Evaluation) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น

Stufflebeam's CIPP Model เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อ ให้เกิดประโยชน์ในการนำเสนอ เพื่อเป็นทางเลือก หรือแนวทางการตัดสินใจ

4.วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้เข้าใจถึงเป้าหมายกองทุนของพื้นที่ปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในท้องถิ่นที่ลงพื้นที่ปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 3 ใช้ชีพีพโมเดล (CIPP Model) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดและตัวแปรที่ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจาก แบบ บร.ต่างๆ หรือศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องเขียน

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการเขียน

5.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อสิ้นสุดการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านสังกัด หมู่ที่ 3 ผลที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

1. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อเงิน 1 ล้านบาท
2. เพื่อทราบถึงความเข้มแข็งของชุมชนภายหลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้าน
3. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนในการนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ตลอดจนการคืนเงินกู้ของสมาชิก
4. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารโครงการของผู้กู้ ตลอดจนปัญหาที่ผู้กู้พบในการดำเนินโครงการ

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นโดยมีชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและการจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เห็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองมีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน

สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต (eto.ac,www,2002)

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับ

1.2.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองของคนในหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2.2 การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน

1.2.3 การปฏิรูปราชการแผ่นดิน ตามแนวทางการทำให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและด้านการจัดการกองทุน

1.2.4 การติดตามและประเมินผล เพื่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพ

(eto.ku,www,2002)

1.3 วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านให้มีความสามารถในการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ด้านการเรียนรู้ และคิดริเริ่มที่จะพัฒนา และแก้ไขปัญหา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ ให้ประชาชนในหมู่บ้านมีการพึ่งพากันเองเพื่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ (eto.ku,www,2002)

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ จะใช้ระเบียบ 2 ระเบียบนี้ เป็นขอบข่ายในการประเมิน เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมิน

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

กองทุนหมู่บ้านมีชื่อ เดิมว่า " กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง " ซึ่งเกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนของหมู่บ้าน โดย " หมู่บ้าน " หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ " ชุมชนเมือง " หมายถึงชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล ในเขตการปกครองท้องที่พิเศษ และชุมชนอื่นๆ ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยกองทุนหมู่บ้านแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนในระดับชาติเพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อเริ่มก่อตั้ง จะได้รับเงินอุดหนุน จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านหรือชุมชนละ 1 ล้านบาท

การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ระดับใหญ่ๆ คือ

1. ระดับชาติ ประกอบด้วย

1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงาน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

1.3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแทนประชาชน เป็นองค์ประกอบมีหน้าที่ในการปฏิรูประบบราชการ บูรณาการ การทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชนเมือง

2. ระดับจังหวัด

ในระดับจังหวัด มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ทำหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบผลการประเมินความพร้อมของกองทุน ซึ่งผ่านการประเมินของคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ และสนับสนุนการเตรียมพร้อม ติดตาม ตรวจสอบ สนับสนุนด้านวิชาการ และการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

3.ระดับหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มองค์กรประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชนซึ่งได้มาโดยวิธีชาวบ้านเลือกกันเองในหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวน 9-15 คน

3. แบบสังเกตคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ลำดับขั้นตอนและที่มาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคือ

1. ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวน ไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุม

2. เลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง 15 คน ซึ่งชาวบ้าน 1 คน เสนอชื่อคณะกรรมการกองทุน 1 คน แล้วให้ชาวบ้านที่เหลือพิจารณาคุณสมบัติแล้วยกมือรับรองเกินกึ่งหนึ่ง
3. กำหนดวันคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
4. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนครบถ้วน
5. จำนวนคณะกรรมการกองทุนที่มีประสิทธิภาพ 5 คนขึ้นไป
6. รายชื่อของคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้าน
 ส่องใต้ หมู่ที่ 3 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา ประกอบด้วย

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

1. จำนวนประชากร
2. อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน
3. ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้านรวมทั้งการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ
4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองรวมทั้งอำนาจหน้าที่
5. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน
6. ทุนดำเนินการของหมู่บ้าน
7. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุน 1 ด้านบาท

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านส่องใต้

ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านบ้านส่องใต้ ประกอบและรายละเอียดที่สำคัญคือ
 ที่ตั้งของกองทุน คือ เลขที่ 96 หมู่ที่ 3 ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30310 โทรศัพท์

044-294143

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน

เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกในหมู่บ้านหรือสร้างงาน สร้างรายได้ การ
 บรรเทาเหตุฉุกเฉิน ตลอดจนส่งเสริมการออมทรัพย์ ด้วยการถือหุ้น การฝากเงิน เสริมสร้าง
 กระบวนการพึ่งพาตนเองของคนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นฐานรากให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถ
 บริหารจัดการเงินกองทุนด้วยตนเอง

แหล่งที่มาของกองทุน

ประกอบด้วย เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ ดอกผล หรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุน ค่าธรรมเนียมแรกเข้า เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก เงินค่าหุ้น

คุณสมบัติของสมาชิก

เป็นบุคคลอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี มีชื่อ อยู่ในทะเบียนบ้านและพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน เป็นผู้มีสติปัญญาดี ไม่มัวเมาในอบายมุขต่างๆ และเห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน ทั้งนี้สมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียมเรียกเข้า คนละ หรือกลุ่มละ 20 บาทและมีหุ้นอยู่ในกองทุนอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด และสมาชิกทุกคนต้องส่งเงินสัจจะทุกเดือนๆละเท่ากันในวงเงินไม่ต่ำกว่า 20 บาท และสูงสุดไม่เกิน 500 บาท ต่อเดือน โดยเงินฝากสัจจะจะได้ดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี และสมาชิกยังสามารถนำเงินมาฝากไว้กับกองทุนโดยจะได้รับดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน

ผู้ที่ประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสองได้ ต้องนำหลักฐานสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านอย่างละ 1 ชุด ยื่นต่อคณะกรรมการกองทุนทั้งนี้สามารถสมัครได้ทั้งลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล

การฟื้นฟูสภาพการเป็นสมาชิก

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิกก็ต่อเมื่อ ตาย ลาออก วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ฯลฯ

คณะกรรมการ

ประกอบด้วย ประธานกรรมการกองทุน รองประธานกรรมการกองทุน เลขานุการ ทรัพย์ผู้ ผู้ตรวจสอบภายใน ประธานสัมพันธ์

หน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน

คณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่ในการตรวจสอบ กำกับ ดูแล หรือจัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน พร้อมทั้งออกระเบียบข้อบังคับ พิจารณาเงินกู้ จัดทำบัญชี และส่งมอบเงินที่ได้รับจัดสรร ดอกผล ผลตอบแทน คืนให้กองทุนจนครบเต็มจำนวนที่ได้รับอนุมัติเบิกจ่าย กรรมการกองทุนมีภาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี เมื่อคณะกรรมการกองทุนดำรงตำแหน่งครบ 1 ปี ต้องจับฉลากออกจำนวนหนึ่ง และให้คณะกรรมการที่เหลือคัดเลือกกรรมการกองทุนขึ้นมาใหม่ตามจำนวนที่พ้นจากตำแหน่ง กรรมการกองทุนที่พ้นตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกได้อีกแต่จะเกิน 2 วาระไม่ได้

ประเภทการกู้ยืม

1. การพัฒนาอาชีพ
2. การสร้างงาน
3. การสร้างและ/หรือลดรายจ่าย
4. ลดรายจ่าย
5. บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ภาคผนวก ก)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุน

สมาชิกที่ประสงค์จะขอเงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นต่อคณะกรรมการกองทุน แล้วให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด

คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ รายหนึ่งไม่เกิน จำนวน 20,000 บาท ในกรณีที่เห็นควรอนุมัติเกินกว่าจำนวนที่กำหนด จะต้องมีการเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกวินิจฉัย แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 50,000 บาท คณะกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน ส่วนการอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำบัญชีของกองทุนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

7. หลักการประเมินโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจและสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

C (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

I (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนของการดำเนินการโครงการ

P (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้ข้อมูลในการพิจารณา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ

8. เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นภาคเหนือที่ปณิธานในการรับใช้สังคม ได้ทำโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นไปตามความมุ่งหมาย ดังนั้นทางคณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงเสนอโครงการต่อรัฐเพื่อสร้างความชัดเจนของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยการประชาสัมพันธ์และจัดให้บัณฑิตอาสาสมัครกองทุนหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ประสานงานและสนับสนุนทางวิชาการ ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โดยจัดให้มีการฝึกอบรมบัณฑิตอาสาสมัครและผู้นำชุมชน หรือคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 40 หมู่บ้าน เป็นโครงการนำร่อง เพื่อสนับสนุนทางวิชาการแก่กรรมการกองทุน และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน (CMU,www,2002)

บทที่ 3

วิธีการประเมินโครงการ

1.วิธีการประเมินโครงการ

แนวคิดของทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเพราะในการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมเป็นระบบซึ่งประกอบด้วยองค์การหรือหน่วยเปลี่ยนสภาพ ซึ่งในที่นี้ คือชุมชนท้องถิ่น หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออก ผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิตซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมองค์การหรือเรียกว่า บริบท (Context) ทฤษฎีระบบนี้มีลักษณะเป็นเนื้อหาเป็นทฤษฎีทั่วไป หรือเป็นความคิดพื้นฐาน หรือข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) ที่รองรับทฤษฎีเฉพาะด้านทั้งหลายต่างก็มีข้อตกลงเบื้องต้นมาก่อนว่า “ ผลย่อมเกิดจากเหตุ ” ดังเช่นที่เป็นความคิดหลักของทฤษฎีระบบ จากนั้นแต่ละทฤษฎีดังกล่าวจึงเจาะจงระบุแต่ละคู่ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล

ทฤษฎีระบบ (The System Theory) คือ แนวความคิดที่เชื่อว่าเอกภพนี้ (The Universe) เป็นหนึ่งหน่วยระบบ โดยมีคุณสมบัติ เป็นหน่วยไม่หยุดนิ่ง มีขอบเขตหรือ “บริบท” เป็นหน่วยระบบที่ให้ผลผลิตอันเนื่องมาจากการทำงานของระบบ โดยได้รับเอาบางสิ่งบางอย่างเข้ามาในหน่วยระบบ เมื่อนำเอาแนวความคิดเชิงระบบเข้ามาเป็นเครื่องมือทางความคิด ทำให้เรามองเห็นประเด็นต่างๆชัดเจนมากขึ้นเมื่อเทียบกับการพิจารณาโดยไม่ใช้แนวความคิดเชิงระบบ (เฉลียว บุรีภักดี และคณะ,2545)

รูปแบบการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล (CIPP Model)

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง เพื่อช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับ โครงการอีกด้วย

แบบจำลองชิพพ์ (CIPP Model) จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็น รูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการ กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความ ต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัย ปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มี

ลักษณะเด่นที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสภาวะแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานการณ์

วิธีการประเมินสภาวะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1.1 Contingency Mode เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมเพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ

1.2 Congruence เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง กำหนดทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหารของระบบ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดหมายโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

2.1 ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ

2.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.3 การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

การประเมินปัจจัยเบื้องต้นจะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินงานอย่างไร รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีการดำเนินงานได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ คำถามต่างๆเหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูล เกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธี เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้างๆและคำถามเฉพาะ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนการดำเนินงานได้รับอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือ การดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

3.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติงานต่างๆที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการมี 3 วิธีคือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มวิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นพ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนงาน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนงานนั้น และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนงาน ความเพียงพอของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการระหว่างการค้าดำเนินโครงการนั้น

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกถึงลักษณะสำคัญใหญ่ๆของโครงสร้างโครงการ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 ชนิดคือ

1. จัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา

2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ

3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการและบุคลากรในโครงการหรือในแผนของงาน

4. การปรับปรุงโครงสร้างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

ในการรวบรวมสารสนเทศ นักประเมินกระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน เช่น การวิเคราะห์ปฏิกิริยา การบันทึกอย่างอิสระภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงานในแต่ละวัน การสัมภาษณ์ การจัดลำดับ การบันทึกประจำวันของเจ้าของโครงการ

ภายใต้การประเมินกระบวนการ สารนิเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารนิเทศนั้น อาจจะบ่อยทุกวันถ้าจำเป็น เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะแรกของโครงการ ทั้งนี้การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารนิเทศที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหานั้น แต่ยังคงบันทึกสารนิเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

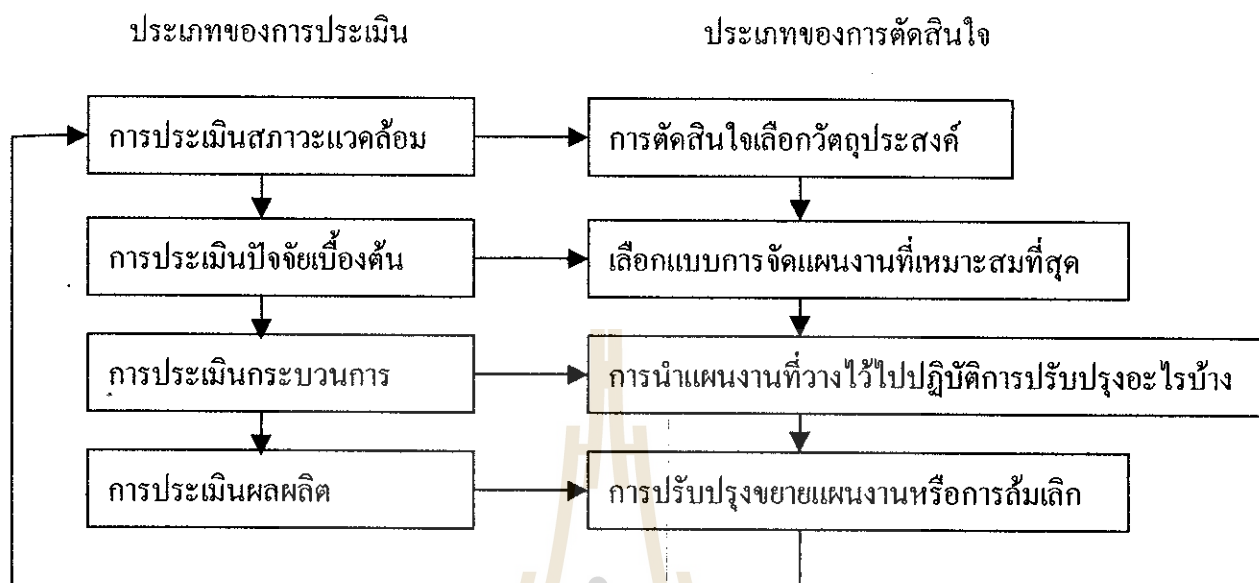
ระเบียบวิธีทั่วไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้เข้าด้วยกันคือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร

ทั้งการประเมินสถานะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มือผู้ว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใดอย่างมีระบบ โดยที่การประเมินสถานะแวดล้อมจะพิจารณาระบบโดยรวม และการประเมินผลผลิตจะพิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้น การประเมินสถานะแวดล้อมจึงแสดงสิ่งที่จำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่าย สำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดก่อนการดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงการ และการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินสถานะแวดล้อมกำหนดสิ่งที่จำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็แสดงสิ่งที่จำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัยคือ การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือกและแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

แผนภูมิ 3.1 แผนภูมิสรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

คำว่า ประชากร (Population) ที่มีใช้ในการวิจัยมีความหมายว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่จะต้องศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เช่น วัตถุ หิน แร่ธาตุต่างๆ

ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยมีหลายลักษณะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) คือประชากรที่สามารถจะนับจำนวนประชากรได้ว่ามีจำนวนแน่นอนเท่าใด
2. ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถจะนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนเท่าใด เช่น จำนวนเม็ดทราย

คำว่า กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึงกลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างก็คือ ตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วย

ดังนั้นในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ จึงใช้ประชากรในหมู่บ้านสองใต้ จำนวน 714 คน เป็นขอบเขตของการประเมิน โดยพิจารณาจาก เพศ อายุ อาชีพ เป็นกลุ่มตัวอย่างในการประเมิน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ

กระบวนการที่จะนำมาใช้ในการหาคำตอบของปัญหาต้องเป็นกระบวนการที่เป็นเหตุเป็นผลและมีความน่าเชื่อถือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหามีหลายประเภท อาจจะมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและโครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา ในทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ สิ่งที่คุณศึกษาต้องหาคำตอบนั้น เรียกว่า ตัวแปร (Variable) ส่วนข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและแสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ เรียกว่า ตัวชี้วัด (Indicator)

คำว่า “ ตัวชี้วัด ” และ “ ตัวแปร ” มีความหมายคล้ายกันและบางครั้งสามารถใช้แทนกันได้ แต่จะมีความแตกต่างกันในจุดเน้น คือ “ ตัวชี้วัด ” เน้นว่าเป็นประเด็นที่จะใช้วัดระดับของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วน “ ตัวแปร ” เน้นว่าเป็นประเด็นที่เมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าที่แปรไปสำหรับผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายในกลุ่มประชากรนั้นๆ (ประเมินเพื่อพัฒนา,2545)

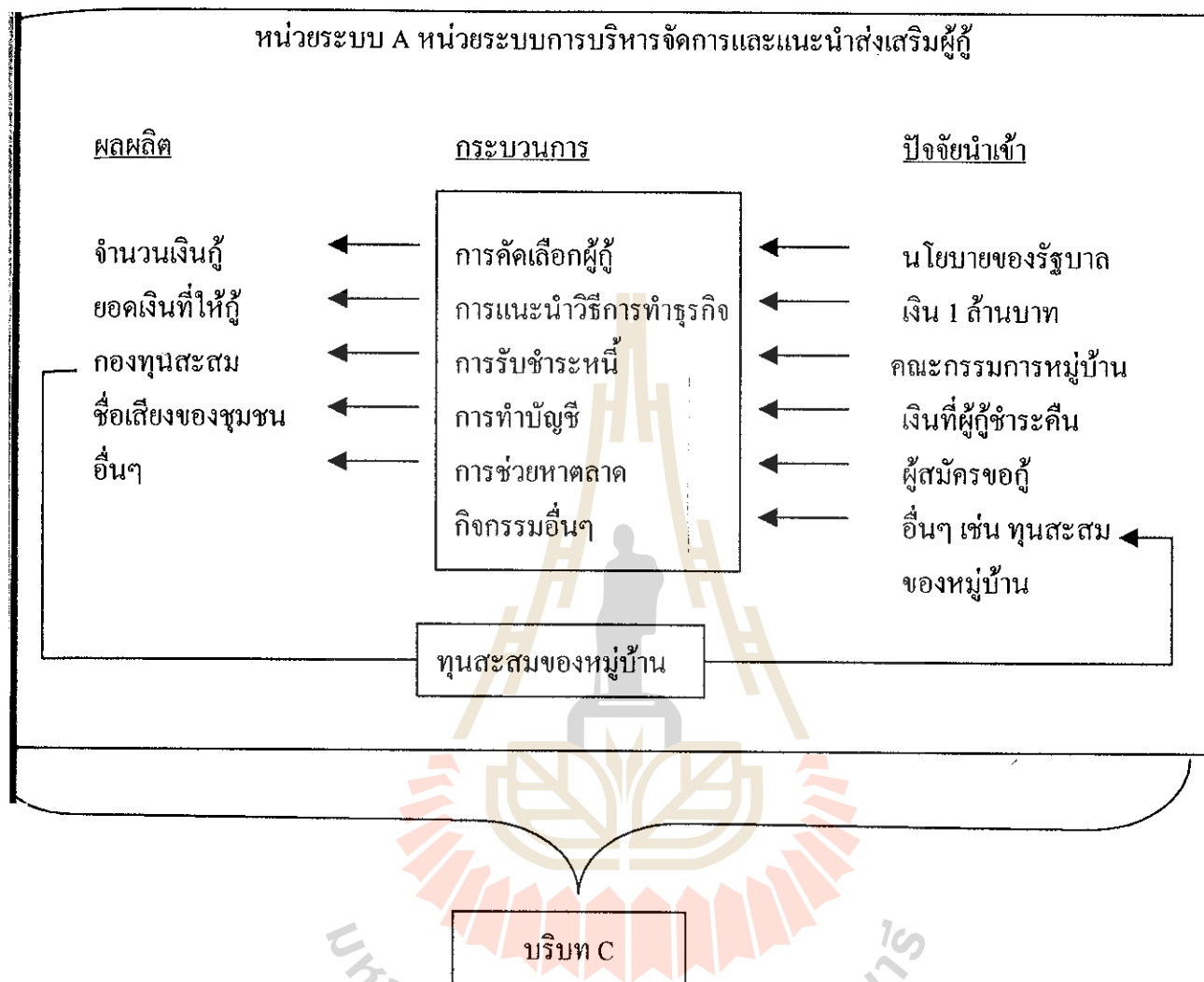
ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านต๋องใต้ หมู่ที่ 3 จะประเมิน 2 หน่วยระบบ ด้วยกันคือ

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

แผนภูมิ 3.2 องค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านของหน่วยระบบ A ในรูปแบบของซีพีพีโมเดล

รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินซึ่งตรงกับ ซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ระบุว่า จะประเมินในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ หน่วยของระบบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้ง 2 หน่วยระบบคือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและการแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้นการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านต้องได้ จึงเป็นไปตามกรอบความคิดทางทฤษฎีข้างต้น

ตัวชี้วัดหน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและ

ขนาดย่อม SMEs

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.1.6 ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวิฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย ตัวแปร ดังนี้

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

1.2.4 วัฒนธรรม

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่นๆ เช่นลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ, วัฒนธรรมและประเพณีที่เด่นๆ , ลักษณะที่เป็นศักยภาพในด้านดี , ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย

ตัวแปรดังนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาล

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครของผู้กู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย

ตัวแปร ดังนี้

3.1 การคัดเลือกผู้กู้

3.2 การแนะนำการทำธุรกิจของผู้กู้

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยเหลือตลาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) มี 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ตัวแปรดังนี้

4.1.1 จำนวนผู้กู้

4.1.2 ยอดเงินกู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ๆในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 กองทุนมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย
ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B มี 3 ระดับ คือ

- 1.1 ตัวชี้วัดระดับประเทศ เป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับหน่วยระบบ A
- 1.2 ตัวชี้วัดระดับท้องถิ่น เป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับหน่วยระบบ A

2. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

- 2.1 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว
- 2.2 หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล
- 2.3 หนี้สินายทุนนอกระบบของผู้ดูแล
- 2.4 อาชีพหลักของผู้ดูแล
- 2.5 รายได้ของครอบครัว
- 2.6 ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

3. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย

ตัวแปร ดังนี้

- 3.1 เงินที่กู้มาได้
- 3.2 สถานที่และวัตถุดิบ
- 3.3 เทคนิคและวิธีทำงาน
- 3.4 กำลังการทำงาน

4. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัว

แปร ดังนี้

- 4.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 4.2 การหาตลาดที่ดี
- 4.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 4.4 การทำบัญชี
- 4.5 การวิเคราะห์ประเมิน

5. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) ของหน่วยระบบ B มี 3 ด้านคือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

5.1.1 รายได้เป็นเงิน

5.1.2 ผลผลิตเป็นสิ่งของ

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

5.2.1 ผู้รู้ได้ขยายกิจการ

5.2.2 ผู้รู้ได้ทำการกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นเนื่องจากได้ศึกษาค้น

คว้าด้วยตนเอง

5.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

5.3.1 ผู้รู้มีการพึ่งพาตนเอง

5.3.2 ผู้รู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง เนื่องจากได้ศึกษาค้นคว้า

ด้วยตนเอง

5.3.3 การกลับคืนดินของประชาชน

กล่าวโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงกัน จึงต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B ในทำนองเดียวกัน หน่วยระบบ B จะประสบผลสำเร็จก็จำเป็นต้องอาศัย ผลผลิตหน่วยระบบ A เช่นกัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินโครงการ จะต้องมีความเหมาะสมกับการใช้รวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องมีการเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับความต้องการ ซึ่งสามารถจำแนกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 แบบทดสอบ (Test) เป็นชุดของคำถามที่เป็นตัวแทนของพฤติกรรมที่ต้องการทดสอบด้านสติปัญญา อารมณ์ และการปฏิบัติมี 2 ประเภทคือ

4.1.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้ทดสอบความรู้ทางวิชาการว่าเพิ่มขึ้นหรือมากขึ้นเพียงใด มีหลายรูปแบบ เช่น แบบเลือกตอบ จับคู่แบบถูกผิด และเรียงความ

4.1.2 แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถที่เพิ่มขึ้นจากการฝึกฝน หรือความถนัดทางอาชีพ

4.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นรายการข้อคำถามที่จัดตั้งให้กลุ่มเป้าหมายได้ตอบคำถามเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ อาจเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึก ประเภทของแบบสอบถามจำแนกได้ดังนี้

4.2.1 คำถามปลายเปิด (Opened-End) เป็นคำถามที่ให้โอกาสผู้ตอบสามารถเขียนตอบได้อย่างอิสระ โดยไม่กำหนดขอบเขตของคำตอบไว้

4.2.2 คำถามปลายปิด (Closed –End) เป็นคำถามที่กำหนดคำตอบไว้แล้ว และให้ผู้ตอบเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดไว้

4.3 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการข้อมูลเชิงลึก หรือจากกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือไม่ออก หรือเขียนหนังสือไม่ได้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างมาก แบ่งเป็น 2 ประเภท

4.3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดข้อความไว้อย่างชัดเจน เช่นกำหนดให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบ ใช่-ไม่ใช่หรือ เป็น – ไม่เป็น

4.3.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่ได้กำหนดคำถามไว้แน่นอนที่สามารถเปลี่ยนแปลงคำถามได้ตามสถานการณ์ เช่นการสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บรร.ต่างๆ

4.4 แบบสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสังเกต โดยจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทันทีที่สังเกตเห็นเหตุการณ์นั้น

4.5 การจัดเวทีชาวบ้าน เป็นกระบวนการเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆในหมู่บ้านตลอดจนสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม ทำให้การประเมินได้ข้อมูลที่เป็นสภาพจริงในชุมชน

5.การเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลที่เสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การบริหารจัดการที่เหมาะสม การดำเนินการเก็บข้อมูลตามกรอบข้อมูลสำหรับการประเมินผลมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

5.1 แหล่งข้อมูล

5.1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

5.2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น ข้อมูล จปฐ. , กชช 2 ค. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มี 2 ลักษณะ คือ

ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจนเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติได้หลายวิธี ข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมได้อาทิเช่น รายได้ของประชากร จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Quality Data) เป็นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้าน

5.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใดๆ จำแนกขั้นตอนออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

5.2.1 กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการกำหนดข้อมูลจากวิเคราะห์จุดประสงค์ว่ามีอะไรบ้าง เป็นข้อมูลในลักษณะใด ระดับของข้อมูลอยู่ในระดับใด

5.2.2 กำหนดแหล่งข้อมูล พิจารณาแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล พร้อมกับกำหนดขอบเขตของข้อมูลว่ามีข้อมูลที่ต้องการอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับความต้องการ

5.2.3 เลือกกลุ่มตัวอย่าง

5.2.4 เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ สังเกต

5.2.5 สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

5.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.3.1 การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์มีหลายลักษณะดังนี้

การสัมภาษณ์แบบมีเป้าหมาย (Focused Interview) เพื่อพยายามดึงความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการประเมิน

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) กระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความรู้สึกหรือแสดงความเป็นส่วนบุคคลมากขึ้น

การสัมภาษณ์แบบไม่มีทิศทาง (Non-Direct Interview) ปลอ่ยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความรู้สึกโดยการเล่าเรื่องต่างๆ ตามความพอใจ

5.3.2 การสังเกต (Observation) ประกอบด้วย

การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเข้าไปเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม เป้าหมายแล้วดำเนินการเก็บข้อมูล โดยกลุ่มเป้าหมายทราบว่าตนเองกำลังถูกเก็บข้อมูล

การสังเกตโดยบุคคลภายนอก เป็นการสังเกตโดยผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกสังเกต สามารถเก็บข้อมูลได้ทันที

5.3.3 การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion)

เป็นการเก็บรวบรวมจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายกัน มาแสดงความคิดเห็น เช่น กลุ่มทำนา กลุ่มค้าขาย โดยมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและปฏิกิริยาของสมาชิกกลุ่มเป้าหมาย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความและสรุปความโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ประเภท ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นข้อมูลที่เป็นตัวเลข ในการบรรยายลักษณะของข้อมูล มี 2 ประเภทคือ สถิติและฐานนิยม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความจำเป็น ในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้หลักการของตรรกะ เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้อย่างชัดเจน

บทที่ 4

การติดตามและประเมินผลโครงการ

ผลการติดตามและประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิดทางทฤษฎีชีพโมเดล (Stufflebeam CIPP's Model) ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ เป็นการประเมินสถานะแวดล้อมของหน่วยระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับระบบ โดยมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประเมินดังนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

จากการประมาณการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศภาพรวมของเศรษฐกิจโลกในปี 2544 ะลดตัวลง ร้อยละ 4.7 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 2.4 ในปี 2544 อันเป็นผลจากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของทุกกลุ่มประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วินาศกรรมเมื่อ วันที่ 11 กันยายน 2544 ทำให้ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและภาคธุรกิจลดลง กอปรกับราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคสูงขึ้นและภาวะการผลิตภาคอุตสาหกรรมที่อ่อนตัวลงในสหภาพยุโรป สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้นเศรษฐกิจยังคงตกต่ำ เนื่องจากอุปสงค์จากประเทศผู้ค้าลดลง รวมทั้งประสบปัญหาภายในประเทศโดยเฉพาะปัญหาด้านสถาบันการเงิน ทางด้านประเทศอาเซียนและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ซึ่งพึ่งพาการส่งออกเศรษฐกิจชะลอตัวตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วและตามอุปสงค์ที่ลดลงของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่กลุ่มประเทศลาตินอเมริกาโดยเฉพาะอาร์เจนตินา และบราซิล ตะวันออกกลาง ยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก เครือรัฐเอกราชและแอฟริกา ก็ชะลอตัวตามภาวะเศรษฐกิจของโลกเช่นเดียวกัน

จากสถานะเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนภายในประเทศ ทำให้ประชาชนภายในประเทศมีความยากจนเพิ่มมากขึ้น จากปีก่อนๆ ดังเช่นตารางต่อไป

ตารางที่ 4.1 เส้นความยากจนสัดส่วนและจำนวนคนจน

ปี	เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (ล้านคน)
2531	475	32.3	17.9
2533	522	27.2	15.3
2535	600	23.2	13.5
2537	636	16.3	9.7
2539	737	11.4	6.8
2541	878	13.0	7.9

(ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนประมวผลโดยกองการประเมินผลการพัฒนา สศช.)

ตารางที่ 4.2 จำนวนคนจนมากน้อย และเกือบจน

ปี	จนมาก ¹	จนน้อย	เกือบจน
2531	12.0	5.9	5.0
2533	9.5	5.7	4.8
2535	8.2	5.2	4.9
2537	5.5	4.1	3.9
2539	3.7	3.2	3.7
2541	4.4	3.6	3.7

(ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนประมวผลโดยกองการประเมินผลการพัฒนา สศช.)

¹ จนมากคือ คนที่มีรายได้น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเส้นความยากจน

จนน้อยคือ คนที่มีรายได้ระหว่างร้อยละ 80-100 ของเส้นความยากจน

เกือบจนคือ คนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนร้อยละ 20

ตารางที่ 4.3 สัดส่วนคนงานจำแนกตามภูมิภาค

ปี	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	กรุงเทพฯและปริมณฑล
2531	26.6	32.0	48.4	32.5	6.1
2533	22.3	23.2	43.1	27.6	3.5
2535	13.3	22.6	39.9	19.7	1.9
2537	9.2	13.2	28.6	17.3	0.9
2539	6.3	11.2	19.4	11.5	0.6
2541	7.6	9.1	24.0	14.6	0.6

(ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนประมวลผลโดยกองการประเมินผลการพัฒนา สศช.)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ในช่วงปี 2544 – 2549 กระทรวงอุตสาหกรรม ได้จัดทำแนวนโยบายของกระทรวง ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นโยบายรัฐบาลและบทบาทภารกิจของกระทรวงมีดังนี้

มาตรการระยะสั้น

1. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดการจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงอุตสาหกรรม ด้วยการสนับสนุนในด้าน ความรู้ เทคนิค และการบริหารจัดการ

2. ร่วมผลักดันการจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.)

3. ให้ความช่วยเหลือเพื่อลดต้นทุนในการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม

4. สนับสนุนการแก้ปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรม ด้วยการส่งเสริมการจัดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักรเพื่อให้สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ในการกู้ยืม ผลักดันความร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ เพื่อสนับสนุนสินเชื่อแก่ (SMEs)

5. เร่งรัดการปรับโครงสร้างภาษี เพื่อช่วยลดต้นทุนและข้อเสียเปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย

6. ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงงานและมาตรฐานอุตสาหกรรมให้ทันสมัยเอื้อต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม

7. เร่งรัดการดำเนินงานเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งด้านการผลิต การจัดการและการตลาดให้บังเกิดผลอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

8. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรและองค์ภาครัฐและเอกชนด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของภาคอุตสาหกรรม

9. กำหนดมาตรการบรรเทาผลกระทบและเตรียมความพร้อมการเปิดเสรีทางการค้าจากข้อตกลง WTO และ AFTA

มาตรการระยะยาว

1. ปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ

2. เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานและเชื่อมโยงอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อจะก่อให้เกิดผลต่อการปรับโครงสร้างการผลิตภาคอุตสาหกรรม

3. สร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการพัฒนาและมีฐานความรู้ความชำนาญสูง

4. พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ

5. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานของกองทุนร่วมทุน ตลอดจนระบบการค้าประกันสินเชื่อ

6. สนับสนุนการกำหนดมาตรฐานเพิ่มมูลค่าเพิ่มสินค้าอุตสาหกรรม สนับสนุนการเพิ่มผลผลิตภาคอุตสาหกรรม เพื่อการแข่งขันและพัฒนาที่ยั่งยืน

7. สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่นชุมชน และภูมิภาค ให้เกิดธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีระบบการจัดการที่เข้มแข็ง

8. ส่งเสริมการรับช่วงและเชื่อมโยงการผลิตระหว่างกิจการอุตสาหกรรมเพื่อให้มีการสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน

9. กำกับดูแลสถานประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงและมีมลภาวะสูง

10. พัฒนาระบบสารสนเทศสถานะอุตสาหกรรมและกฎระเบียบมาตรการทางการค้าและการส่งออกให้เชื่อมโยงอย่างทั่วถึง

11. เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันอิสระ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในแต่ละสาขา เช่น เครื่องไม้ เครื่องเรือน เคมีภัณฑ์ เซรามิกส์ และพลาสติก

12. ส่งเสริมขยายความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและการลงทุนต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการปี 2545-2546

สำหรับแนวคิดยุทธศาสตร์ของกระทรวงอุตสาหกรรมและกรอบงบประมาณ ปี 2545 -2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กล่าวว่า กระทรวงอุตสาหกรรมวางแผนในอนาคตที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี และซอฟต์แวร์แต่ต้องเลือกส่งเสริมเป็นตัวอย่าง เพราะประเทศไทยมีศักยภาพเฉพาะด้าน พร้อมทั้งได้วางเป้าหมายในประเทศไทยเป็นศูนย์กลางแพชั่นแห่งภูมิภาคอาเซียน

นอกจากนี้การวางกรอบยุทธศาสตร์หลักๆ เรื่องการพัฒนาผู้ประกอบการ การพัฒนาผลผลิตให้สามารถแข่งขันได้ รวมทั้งด้านเทคโนโลยีต่างๆ ที่จะมาเพิ่มศักยภาพทางการผลิต ทั้งยังเอื้ออำนวยต่อฐานของทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศ ซึ่งจะส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาพันธ์อิสระ เช่น สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันจะขึ้นตรงกับกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่ออบรมให้ความรู้กับผู้ประกอบการโดยการวางนโยบายไว้ว่า อีก 5 ปี ข้างหน้า สถาบันอิสระเหล่านี้จะเลี้ยงตัวเองได้

แผนงานหลักเพื่อการส่งเสริม SMEs

สำหรับความคืบหน้าการอนุมัติโครงการตามแผนงานกระตุ้นเศรษฐกิจมีโครงการเร่งด่วนที่กระทรวงอุตสาหกรรมได้เสนอไปและได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการแผนงานด้านอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแล้ว มีทั้งสิ้น 33 โครงการ วงเงิน 5,135 ล้านบาท จากยอดเดิมตั้งเป้าไว้ 8,000 ล้านบาท

สำหรับการแก้ไขปัญหของ SMEs รัฐบาลจะมุ่งเน้นในการหาทางแก้ไข 3 ปัญหาหลักของ SMEs โดยเฉพาะด้านการเงิน ส่วนการพัฒนาผู้ประกอบการ ให้มีความรู้ มีการประสานงานกว่า 60 หน่วยงาน ตั้งเป็นศูนย์บริการ SMEs ส่วนสถาบัน SMEs พัฒนาฐานข้อมูลเพิ่มโอกาสซื้อขายของ SMEs ตั้งเป้าหมายปีนี้จะช่วยเผยแพร่กว่า 100,000 ราย รัฐบาลได้กำหนดให้การส่งเสริม SMEs เป็นนโยบายหลักที่มีความสำคัญเร่งด่วนมากที่สุด โดยจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้มีการจัดสัมมนาระดับชาติ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการต่างเพื่อสนับสนุน SMEs ทั้งกำหนดให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกว่า 60 แห่ง มีการติดตามประเมินผล และเร่งรัดงานอย่างใกล้ชิด เพราะการส่งเสริมการพัฒนา SMEs นั้น จะช่วยให้เกิดความแข็งแกร่งแก่เศรษฐกิจไทย เพราะกิจการส่วนใหญ่ของประเทศ กว่าร้อยละ 98

เป็น SMEs ในขณะที่มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมกว่าร้อยละ 80 เป็น SMEs อย่างไรก็ตาม ปัญหาพื้นฐานของ SMEs แบ่งออกเป็น 3 เรื่องใหญ่ได้แก่ การขาดความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และกระบวนการคิดทางการบริหารธุรกิจ และเทคโนโลยี การขาดหรือไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของเงินทุน กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ร่วมกับกระทรวงการคลังใช้เครื่องมือทางการเงินหลายประเภทเข้ามาช่วยเหลือ เช่น การจัดสินเชื่อสำหรับ SMEs ผ่านสถาบันการเงินของรัฐ รวมทั้ง บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) และบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (IFCT) การสร้างข้อตกลงร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ในการอำนวยความสะดวก SMEs การจัดสรรเงินกู้รายย่อยให้แก่ SMEs โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม การยกระดับ บอย. เป็นธนาคารเพื่อการพัฒนา SMEs เพื่อให้มีขอบเขตการให้วิสาหกิจต่างๆ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของอุตสาหกรรมไทย ซึ่งถือได้ว่าเป้าหมายการช่วยเหลืออุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการดำเนินการในปี 2545 และการดำเนินโครงการตามงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ 58,000 ล้านบาท

1.1.3 ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ

การชะลอตัวลงของเศรษฐกิจโลกได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้วยเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2544 การส่งออกของไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง สินค้าหลายประเภทในตลาดโลกมีราคาต่ำลง โดยเฉพาะสินค้าเกษตร แม้ปริมาณการส่งออกจะสูงขึ้นแต่มูลค่ากลับลดลง ส่งผลให้การส่งออกทั้งปีมีมูลค่า 65,376 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี 2543 ที่มีมูลค่าส่งออกรวม 69,872 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ถึงร้อยละ 6.5 ในขณะเดียวกันภาวะการนำเข้าของไทยก็ชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ยังผลให้การนำเข้าในปี 2544 มีมูลค่า 61,825 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี 2543 ร้อยละ 0.6 ทำให้ดุลการค้าทั้งปีของไทยเกินดุลมูลค่า 3,551 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แม้ว่าการส่งออกของไทยปี 2544 จะหดตัวลงแต่หากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้วประเทศไทยยังประสบปัญหาน้อยกว่าประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะสินค้าเกษตรมีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปี 2544 ในขณะเดียวกัน สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

การส่งออกไปยังตลาดหลักมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดปี 2544 ในขณะที่ตลาดใหม่บางตลาดมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ตลาดหลัก 4 ตลาดที่มีมูลค่าการส่งออกลดลงได้แก่ อเมริกา อาเซียน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

" ความผูกพันระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คน ดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน ดังเช่น ปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ดังนั้นความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิตจึงเกี่ยวเนื่องกันในระบบนิเวศ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุล ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน " (เศรษฐกิจและสังคม , หน้า 57-66)

ในอดีตประเทศไทยนับเป็นอีกประเทศหนึ่งในโลกที่มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายในระบบนิเวศ แต่ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ถูกนำมาใช้เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์มากขึ้น โดยมนุษย์ไม่ได้คำนึงถึงความจริงที่ว่า คน กับธรรมชาติย่อมต้องพึ่งพาอาศัยกันแต่ทุกวันนี้คนจึงเป็นผู้ครอบงำผลประโยชน์จากธรรมชาติเพียงฝ่ายเดียว ภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม ที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบนี้อย่างรุนแรงเป็นการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน และที่อาจเป็นสัญญาณเตือนให้มนุษย์โลกรู้ว่า ธรรมชาติมิได้เป็นผู้ให้เพียงอย่างเดียว

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

"สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมของประเทศไทย ในปี 2544 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2543 เล็กน้อย คือ ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำนา หรือการเกษตร และเงินที่ได้จากการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ภาคใต้และภาคกลางรวมทั้งกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน มีรายได้ลดลงร้อยละ 2-4

ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯที่มีการใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยรวมถึงเครื่องใช้ภายในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย" (สารสถิติ , 2545)

1.1.6 บรรยายภาพความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือ ความล้มเหลวของท้องถิ่น

ชนบท

เพราะโครงสร้างของสังคมไทยคือการแย่งทรัพยากรจากชนบทสู่เมืองแรงงานและทรัพยากรถูกส่งเข้ามาศูนย์กลางแห่งการพัฒนา ภาวะอ่อนล้าจึงเป็นเหตุให้ชุมชนล่มสลาย ภาพของความยากจนในชนบท เป็นเหมือนความชินชาของผู้คน เป็นเรื่องปกติที่คุ้นเคยกันมานาน เมื่อพ่อแม่ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในเมืองเพื่อที่จะให้มีความรู้ แต่เมื่อเยาวชนเหล่านั้นสำเร็จการศึกษาแล้วพวกเขาก็จะก้าวสู่ระบบของกระแสนิยมและเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่รับใช้ภาคธุรกิจ รับใช้คนมีฐานะ คนจนจะอยู่รอดได้ก็ต่อเมื่อ สามารถแปร่งตัวเองให้เป็นคนรับใช้ของระบบทุนนิยมเท่านั้น ตัวอย่างเช่น รัฐบาลกำหนด หรือ ขยายคนเพื่อให้ออกค้ำค้ำกับตลาดทำให้คนแห่กันไปเรียน วารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ เพราะอยากเติบโตเข้าสู่วงการบันเทิง ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของไทยขยายตัว การเร่งผลผลิตวิศวกรก็โหมกันอย่างเร่งรีบ เยาวชนก็แห่กันไปเรียนกันเต็มคณะ

มาถึงยุคนี้ทุกสถาบันการศึกษา เร่งขยายคณะที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จนผลิตนักศึกษาออกมามากมาย แต่ที่น่าแปลกใจ ก็คือ ชนบทยังขาดแคลนครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางด้านคอมพิวเตอร์ หรือนักศึกษาที่ต้องเรียนใช้ทุน เช่น พยาบาล หรือครู เมื่อสำเร็จการศึกษาต่างก็ปฏิเสธที่จะไปทำงานในชนบท นักศึกษาที่มาจากหมู่บ้านก็ปฏิเสธที่จะทำงานในชนบทเช่นกัน ส่วนใหญ่อยากอยู่ในเมือง อยากอยู่ใกล้ศูนย์กลางแห่งการพัฒนาเพราะที่นั่นคือดินแดนที่สูบท้าทายและผลประโยชน์จากชนบทมากองรวมกันไว้ หากการศึกษาไม่เพียงพอเพื่อการพัฒนาจริงคนหนุ่มสาวต้องกลับเข้ามาสู่การแก้ไขปัญหาในชนบท ควบคู่กับการพัฒนาในด้านต่างๆ

เด็กบ้านนอกที่เรียนหนังสือเพื่อเข้าไปสู่เมืองเป็นผลมาจากกระแสด้านการจัดการศึกษาเพื่อเป็นอื่น ข้าราชการเมื่อเติบโตก็อยากไปทำงานในกรม อยากไปทำงานในเมืองหรือในจังหวัดใหญ่ๆ ชาวบ้านและข้าราชการที่ห่างไกลกำลังถูก โศกเศฐและ ความโศกเศฐนี้จะทำลายความเป็นมนุษย์ เช่น ผลผลิตทางการเกษตรถูกเก็บเกี่ยวส่งตรงไปสู่เมืองหลวง, ที่สถานีขนส่ง มีแรงงานในหมู่บ้าน มุ่งสู่โรงงานอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่, ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ไฟฟ้า น้ำ ฯลฯ ได้ถูกสนองกับการพัฒนาที่ไม่รู้จัก " ล้าลึกอิม "

ในหมู่บ้านแทบไม่มีเหลืออะไรแล้ว มีเพียงความหวังลมๆ แล้งๆ ที่จะได้จากฝ่ายการเมืองและความยากจนและความโศกเศฐที่อยู่หมู่บ้านมานานแสนนาน

(Bannok, www, 2002)

1.1.7 ค่านิยมกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ประเทศไทยเรายอมรับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกได้ง่าย และปล่อยให้มอิทธิพลในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนโดยทั่วไป เช่นเดียวกับที่คนไทยนิยมบริโภคอาหารของชาวตะวันตก เช่น แฮมเบอร์เกอร์ พิซซ่า ไก่ทอด มากกว่าอาหารที่ปรุงโดยคนไทยในครอบครัวที่อาหารไทยมีคุณค่าทางโภชนาการมากกว่าอาหารขยะเหล่านั้น ร้านสะดวกซื้อนั้นแม้จะฉลาดในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาด แต่ไม่ฉลาดในการมองผลกระทบระยะยาว พวกเขาต้องการเพียงเม็ดเงินเข้ากระเป๋าโดยลืมมองลงไปถึงความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ต่างๆระหว่างผู้ค้ากับผู้บริโภค ในสมัยก่อนผู้คนที่ต้องพึ่งพาร้านขายของชำใกล้บ้าน เมื่อขาดเหลืออะไรก็หาซื้อได้ง่าย แม้ในยามฉุกเฉินก็ยังสามารถขอเชื่อไว้ก่อนได้ บางครั้งร้านขายของชำยังเป็นศูนย์รวมและกระจายข่าวสารของหมู่บ้าน มีการพักทนายเล่าสู่กันไปกันมาทุกวัน จนมีความสัมพันธ์เปรียบประหนึ่งญาติมิตรสหายที่รู้จักกันทั่วไป ความสัมพันธ์ได้ขยายออกไปสู่หลายครัวเรือนในหมู่บ้าน จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของผู้คนในชุมชนนั้นๆ

ภายหลังไม่นาน ร้านสะดวกซื้อได้ผุดขึ้นมาท่ามกลางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของร้านขายของชำของชุมชน ร้านขายของชำจึงต้องหลีกเลี่ยงให้ด้วยทุนมหาศาลของผู้มีอำนาจ ร้านสะดวกซื้อยังได้ทำลายสภาพสังคมรูปแบบเดิมให้เสื่อมสลาย สภาพสังคมที่พึ่งพาอาศัยกันกลับกลายเป็นสังคมตัวใครตัวมัน มีการหักทนายที่ไม่จริงใจเกิดขึ้น เช่นเดียวกันกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของตลาดสดที่กำลังเสื่อมสลายลงไปพร้อมกับการก่อกำเนิดของร้านขายส่งขนาดใหญ่ ดิจิทัล ไม่เฉอะแฉะ กิจกรรมของตลาดสดในแบบเดิมๆ เช่น เสียงจิ้งจอกแจ๋จ๊อแจแจ แข่งกับแสงอาทิตย์ในช่วงเช้าเพื่อไปให้ทันก่อนตลาดวายเป็นภาพกิจวัตรที่คุ้นตาซึ่งในปัจจุบัน ไม่มีแล้ว เพราะประชาชนนิยมไปจับจ่ายซื้อของกันในตลาดสดดิจิทัลกันมากขึ้น ถึงแม้สินค้าในตลาดสดดิจิทัลจะมีราคาสูงกว่าในตลาดสดทั่วไป ที่แย่ที่สุดแล้วหากคิดให้ดีก็คือร้านสะดวกซื้อจะนำไปสู่ระบบการผูกขาดทางการตลาด ก่อให้เกิดระบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก แทนระบบอุปถัมภ์ ล้มเลิกระบบเกื้อกูลกัน

ร้านสะดวกซื้อไม่ได้ทำลายวัฒนธรรมแบบพึ่งพาอาศัยกันและระบบอุปถัมภ์เท่านั้น แต่ยังทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ใช้พลังงานไปในทิศทางที่สูญเปล่าอีกด้วย เมื่อคิดให้ดีแล้วจะพบว่าจะมีผลกระทบระยะยาวโยงใยไปเรื่องอื่นที่เราอาจคาดไม่ถึง (ธงชัย พรรณสวัสดิ์และอัครชาติ เชนเสถียร, 2545)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านส่องใต้

จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาของบรรพบุรุษรุ่นต่างๆ ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านส่องใต้ไว้ว่าชาวบ้านในหมู่บ้านส่องใต้เป็นชาวบ้านดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่ตั้งแต่บรรพบุรุษ และที่มาของชื่อหมู่บ้านนั้น ได้เล่าสืบต่อกันมาว่ามีหมอคนหนึ่งไม่ทราบว่าเป็นคนมาจากที่ใด มาพักอยู่ที่ตั้งของหมู่บ้านปัจจุบัน มีความรอบรู้เรื่องการรักษาผู้ป่วย โดยจะรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีการที่เรียกว่า " ส่อง " จนเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน เมื่อคนในหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อมีจำนวนครัวเรือนมากขึ้นจึงมีการแยกเป็น หมู่บ้านส่องเหนือ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือ และหมู่บ้านส่องใต้ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ จนถึงทุกวันนี้

ชาวบ้านเป็นชาวบ้านดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยมีการแบ่งที่อยู่อาศัยตาม “ หย่อม ” ในแต่ละหย่อมก็จะมีญาติพี่น้องที่ใช้นามสกุลเดียวกันอาศัยอยู่ด้วยกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จนถึงปัจจุบันเริ่มมีอาชีพที่หลากหลายขึ้นและมีการสร้างที่อยู่อาศัยมากขึ้น

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันในหมู่บ้านส่องใต้ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 155 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 714 คน

ทำเลที่ตั้ง

หมู่บ้านส่องใต้ ตั้งอยู่ใน ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตัวจังหวัด อยู่ในพื้นที่สูงมองเห็นชัดเจนจึงเป็นที่มาของชื่อดำบลโคกสูง มีสภาพเป็นป่าหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ โโค ” และเป็นที่ราบลุ่มทุ่งนา อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านในหมู่บ้านจึงเป็นการทำนาเป็นส่วนใหญ่ โโคที่ชาวบ้านเรียกกันนั้นในสมัยก่อนมีความอุดมสมบูรณ์มาก เมื่อถึงฤดูฝนชาวบ้านมักจะออกไปหาอาหารเพราะเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งพืช และสัตว์ แต่ในปัจจุบันสภาพหมู่บ้านได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน เพราะสภาพป่าดังกล่าวได้ถูกบุกรุกทำลาย และถูกแทนที่ด้วยบ้านจัดสรร และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในหมู่บ้านมีแหล่งน้ำที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายแห่งเป็นสายน้ำย่อยของเขื่อนลำตะคองที่คอยหล่อเลี้ยงประชากรจากอดีตจวบจนปัจจุบัน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่บ้านส่องเหนือ หมู่ 8 ,หมู่บ้าน โคกสูง หมู่ 1

ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่บ้านสำคัญ หมู่ 10

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลกำแพง อำเภอโนนไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่บ้านระงม หมู่ 4 (แสดงแผนที่ในภาคผนวก ข)

สภาพที่ดิน

ลักษณะของดินที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก เป็นหมู่บ้านที่ทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ พื้นที่จึงเหมาะแก่การเพาะปลูก แต่ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวมากที่สุด

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ลักษณะของป่าไม้และพื้นที่สาธารณะในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นที่ราบ เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะข้าว ข้าวโพด

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

แหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านสงใต้ มี 3 แหล่งด้วยกัน

1. แหล่งน้ำเพื่อการระบบประปาหมู่บ้าน เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งน้ำใช้สำหรับการอุปโภค และบริโภคภายในหมู่บ้านและตำบล ปริมาณการใช้น้ำในแต่ละปีจึงมีจำนวนมาก ปัจจุบันระบบประปาหมู่บ้านจึงมีการขุดลอกสระให้มีขนาดลึกกว่าเดิมเพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำ

2. คลอง เป็นแหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตร เช่นการทำนา ปลูกผัก หรืออุปโภค

3. สระ เป็นแหล่งน้ำสาธารณะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน

ระบบสาธารณูปโภค

ถนนลาดยางสายหลักที่ผ่านหมู่บ้าน เรียกว่า ถนน โคกสูง – ขามทะเลสอ ยาวประมาณ 25 กิโลเมตร

ถนนลูกรัง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2485 ยาวประมาณ 1,000 เมตร

ถนนคอนกรีต สร้างเมื่อ พ.ศ. 2539 ยาวประมาณ 2,000 เมตร

ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ.2490 ปัจจุบันในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

ประปาหมู่บ้าน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2539 โดยใช้ร่วมกันกับหมู่บ้านอื่น

การขยายตัวของประชากร

หมู่บ้านสงใต้ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 714 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง คิดเป็นร้อยละ 53.0 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง อายุ 18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม คิดเป็นร้อยละ 53.50

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
- ชาย	335	47.0
- หญิง	379	53.0
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	22	3.08
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	33	4.62
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	77	10.78
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	23	3.22
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	30	4.20
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	382	53.50
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	71	9.94
60 ปีขึ้นไป	76	10.64

ประชากรในหมู่บ้านสองได้นั้นได้เพิ่มจำนวนขึ้นในแต่ละปี เนื่องจากแรงงานจากเมืองหลวงได้กลับมามีชีวิตอยู่ที่บ้านเกิด

ระบบสังคมวัฒนธรรม

ในหมู่บ้านสองได้ อาศัยอยู่แบบครอบครัวขยายมากที่สุด หรือในบริเวณบ้านเดียวกันจะมีบ้านที่พี่น้องอยู่ในรั้วเดียวกัน คนในหมู่บ้านปฏิสัมพันธ์กันโดยการซื้อขายแลกเปลี่ยน การจ้างงาน (ทำนา) คนในหมู่บ้านจึงรู้จักกันทั้งหมด นามสกุลที่มีคนใช้มากในหมู่บ้าน เช่น ปลอดโคกสูง ลากโคกสูง สัญจรโคกสูง เหล็กโคกสูง ฟังโคกสูง เป็นต้น

ผู้นำทางการเมืองการปกครอง

คณะกรรมการในหมู่บ้าน

1. นายสวาท	คอกจันทร์กลาง	ประธาน
2. นายบุญเพิ่ม	ไกลโคกสูง	รองประธาน
3. นายสมศักดิ์	แดนโคกสูง	กรรมการ
4. นายอรุณ	พุทธิสา	กรรมการ

5. นายอมร	แก้วทะเล	กรรมการ
6. นายอุทัย	นาค่านจาก	กรรมการ
7. นายเฉลา	ดอนโพธิ์	กรรมการ
8. นายวิถี	ยาเขียว	กรรมการ
9. นายสมบัติ	ไธงาม	กรรมการ
10. นายสุวัฒน์	ประสงค์ทรัพย์	กรรมการ
11. นายสนธิ	ลากโคกสูง	กรรมการ
12. นางกรทองจันทะดวง		กรรมการ

สมาชิก อบต.ในหมู่บ้าน

1. นายทินกร ปลอดโคกสูง
2. นายทศพร ตั้งโคกสูง

การรวมกลุ่มในหมู่บ้าน

กลุ่มสตรีแม่บ้านในตำบลมีสมาชิก	59	คน
กลุ่ม อสม. ระดับจังหวัด มีสมาชิก	30	คน
กลุ่มออมทรัพย์ มีสมาชิก	80	คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 100,000 บาท
กลุ่มธนาคารข้าวเกษตรกรมีสมาชิก	40	คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 58,000 บาท
กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ,เยาวชน ,กีฬา		

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจ

พื้นที่ทำการเกษตร

พื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 120 ไร่ ผลผลิตด้านทำนาทั้งหมู่บ้านประมาณปีละ 325,200 กิโลกรัม²

การเลี้ยงสัตว์

วัว จำนวน 1 ครอบครัว	ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณปีละ	50,000 บาท
หมู จำนวน 3 ครอบครัว	ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณปีละ	200,000 บาท
ไก่ จำนวน 20 ครอบครัว	ผลผลิตทั้งหมู่บ้านประมาณปีละ	50,000 บาท

² ข้อมูลจากการสำรวจการรับจำนำข้าวของเกษตรกร

การผลิตสินค้าในหมู่บ้าน

ตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 2 ครอบครัว รายได้เข้าหมู่บ้านประมาณปีละ 20,000 บาท

ขนมไทย จำนวน 2 ครอบครัว รายได้เข้าหมู่บ้านประมาณปีละ 120,000 บาท

งานหัตถกรรม เช่น ร้อยพวงมาลัย งานฝีมือ ต่างๆ จำนวน 2 ครอบครัว มีรายได้เข้าหมู่บ้านประมาณปีละ 30,000 บาท

ราษฎรในหมู่บ้านออกไปขายแรงงานต่างถิ่น จำนวน 30 ครอบครัว มีจำนวน 32 คน มีรายได้เข้าหมู่บ้านรวมกันทั้งหมด ประมาณปีละ 250,000 บาท

รายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว

10,001 – 20,000	มีประมาณ	2	ครอบครัว
20,001 – 30,000	มีประมาณ	5	ครอบครัว
30,001 – 50,000	มีประมาณ	21	ครอบครัว
50,001 – 100,000	มีประมาณ	122	ครอบครัว

อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้มีการประกอบอาชีพ รับจ้างมากที่สุด จำนวน 72 ครอบครัว คิดเป็น 48%³

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนอาชีพและร้อยละ ในหมู่บ้านส่วนใหญ่

ลักษณะอาชีพ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
เกษตรกรรม	52	34.7
ค้าขาย	10	6.6
รับราชการ	6	4
รับจ้าง	72	48
ทำนาแต่ไม่มีที่นาเป็นของตนเอง	5	3.3
อื่นๆ	5	3.3

³ ใน 1 ครอบครัว อาจจะมีหลายอาชีพอยู่ในครอบครัวเดียวกัน

1.2.4 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

วัด 1 แห่ง ชื่อวัดโคกสูง มีพระ 25 รูป
ภาษาที่ใช้คือ ภาษาไทยกลางและภาษาโคราช
ประเพณีและการละเล่น ตามฤดูกาลเช่น เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา
โรงเรียนและการศึกษา

โรงเรียนในระดับประถมศึกษา

โรงเรียนบ้านโคกสูง	มีครู 15	คน (เป็นโรงเรียนในชุมชน)
ชั้นอนุบาล 1	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 53 คน
ชั้นอนุบาล 2	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 63 คน
ชั้น ป. 1	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 76 คน
ชั้น ป. 2	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 52 คน
ชั้น ป. 3	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 62 คน
ชั้น ป. 4	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 64 คน
ชั้น ป. 5	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 64 คน
ชั้น ป. 2	มี 2 ห้อง	มีเด็ก 57 คน

โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา

โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์	มีครู 129	คน (เป็นโรงเรียนในชุมชน)
ชั้น ม. 1	มี 10 ห้อง	มีเด็ก 374 คน
ชั้น ม. 2	มี 10 ห้อง	มีเด็ก 355 คน
ชั้น ม. 3	มี 9 ห้อง	มีเด็ก 322 คน
ชั้น ม. 4	มี 10 ห้อง	มีเด็ก 342 คน
ชั้น ม. 5	มี 10 ห้อง	มีเด็ก 303 คน
ชั้น ม. 6	มี 10 ห้อง	มีเด็ก 324 คน

สุขภาพอนามัย

มีสถานอนามัย 1 แห่ง จะมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ ให้แก่เด็กทุกปี โดย
ผู้นำ อสม. หมู่บ้าน

โรคที่พบในปีที่ผ่านมาคือ อีสุกอีใส คางทูม คางแดง อุจจาระร่วง ไข้หวัดใหญ่
งูสวัด ไข้เลือดออก ปอดบวม Influenza Diarrhea และโรคฉี่หนู

2. ผลการประเมินโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านสองใต้โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบบริหารจัดการและส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่า มีชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือเข้าใจ แต่ไม่ได้นำเงินกู้ไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ของกองทุน ชาวบ้านให้ประเด็นที่น่าคิดว่า เงินกู้ได้จำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการสร้างอาชีพใหม่ เพราะการจะมีอาชีพที่มั่นคงต้องใช้เงินจำนวนมาก และผลตอบแทนที่ได้ต้องใช้ระยะเวลานาน แต่โครงการกองทุนหมู่บ้าน ภายใน 1 ปี ผู้กู้ต้องใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยทันที ในส่วนของชาวบ้านที่ไม่เข้าใจนโยบายของกองทุนมักจะเข้าใจว่า รัฐบาลให้เงินมาใช้หนี้ ในส่วนของคนที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกล่าวว่าเป็นโครงการซ้ำซ้อนกับโครงการหลายๆ โครงการของรัฐบาลที่เข้ามาเช่น เงินกู้ ธ.ก.ส. จึงมองว่าเป็นการหาเสียงของพรรคการเมือง เพื่อทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน

เงิน 1 ล้านบาทของกองทุนหมู่บ้านสองใต้ ได้รับจัดสรรเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ผ่านธนาคารออมสิน สาขาสุรนารี เลขที่บัญชีธนาคารกองทุน 1 ล้าน 06-4301-20-189035-9 เลขที่บัญชีธนาคารเงินสะสมกองทุน 43-0120-189034-0 โดยมีสมาชิกแรกเข้า 90 คน เป็นสมาชิกประเภทบุคคลทั้งหมด

การคัดเลือกคณะกรรมการ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ได้จัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น โดยมีจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุม เพื่อกำหนดวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน 127 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 150 ครัวเรือน และได้คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประกอบด้วย คณะกรรมการ 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และที่ปรึกษา 3 คน

ตารางที่ 4.6 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งเสริม

ตำแหน่ง	ชื่อ – นามสกุล	อายุ	การศึกษา	อาชีพ
1.ประธาน	นางปรีดา ปลอดโคกสูง	38	ปริญญาตรี	รับราชการ
2.รองประธาน	นายทศพร ลังโคกสูง	31	ปวช.	ค้าขาย
3.เลขานุการ	น.ส.วาสนา วงศ์วีระพันธ์	23	ปริญญาตรี	ลูกจ้างทั่วไป
4.กรรมการ	นายสวาท ดอกจันทร์กลาง	59	ป.4	เกษตรกร
5.กรรมการ	นางเอื้องพร หวลโคกสูง	33	ม.6	ลูกจ้าง
6.กรรมการ	นายสุชาติ หลอดโคกสูง	35	ป.4	ขับรถรับจ้าง
7.กรรมการ	นายสืบศักดิ์ แสนมา	43	ป.4	ค้าขาย
8.กรรมการ	นางกนกอร ฝ่ายโคกสูง	28	ปริญญาตรี	รับราชการ
9.กรรมการ	นายอรุณ พุทธิศา	44	ม.3	ลูกจ้าง
10.กรรมการ	นายอำนาจ ลาภโคกสูง	49	ป.4	ลูกจ้าง
11.กรรมการ	นางแดงอ่อน อินทร์โคกสูง	39	ป.4	เกษตรกร
12.กรรมการ	นางสงวนศักดิ์ ตอนกลาง	42	ป.4	ค้าขาย
13.กรรมการ	นายสมชาย ชนะจอหอ	44	ม.3	ลูกจ้าง
14.กรรมการ	นายวิทย์ ยานเขียว	40	ป.7	ค้าขาย
15.กรรมการ	นางกิติมาภรณ์ ปลอดโคกสูง	39	ปวส.	รับราชการ

ตารางที่ 4.7 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของกองทุนหมู่บ้านส่งเสริม

ตำแหน่ง	ชื่อ – นามสกุล	อายุ	การศึกษา	อาชีพ
1.ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายทินกร ปลอดโคกสูง	38	ปวส.	ค้าขาย
2.ผู้ทรงคุณวุฒิ	นางเลขา หงษ์โกคาภักดิ์	41	ปริญญาตรี	กิจการส่วนตัว
3.ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายสุวัฒน์ ประสงค์ทรัพย์	52	ป.7	รับเหมา
4.ผู้ทรงคุณวุฒิ	นางสมพงษ์ สุขดี	60	ป.7	เกษตรกร
5.ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายอรุณ มะเร็งสิทธิ์	43	ม.3	ช่างไฟฟ้า
6.ที่ปรึกษา	นายดัด ปลอดโคกสูง	67	ม.3	เกษตรกร
7.ที่ปรึกษา	นายฐาปนพงษ์ เชื้อพหล	53	ปริญญาตรี	รับราชการ
8.ที่ปรึกษา	นายมี เสริฐวิหา	60	ป.4	เกษตรกร

เงินที่ผู้กู้ชำระคืน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่งได้ ได้กำหนดระยะเวลาในการคืนเงินกู้ 4 ประเภท โดยคิดอัตราดอกเบี้ย 12 % ต่อปี ดังนี้

ประเภทส่งรายเดือน (ส่งเฉพาะดอกเบี้ยทุกเดือน เงินต้นส่งเมื่อครบกำหนด 1 ปี)

ประเภทส่งรายเดือนพร้อมเงินต้น (ส่งดอกเบี้ยพร้อมเงินต้นทุกเดือนจนครบกำหนด 1 ปี)

ประเภทส่งราย 4 เดือน (4 เดือนส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือภายใน 1 ปี ส่ง 3 ครั้ง)

ประเภทส่งราย 6 เดือน (6 เดือนส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือภายใน 1 ปี ส่ง 2 ครั้ง)

เมื่อผู้กู้ชำระเงินแล้ว ทางคณะกรรมการจะนำมาลงในทะเบียนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยแยกเป็นเงินดอกเบี้ย และยอดเงินคงเหลือสุทธิ แล้วนำเงินที่ผู้กู้ชำระฝากเข้าบัญชีธนาคารกองทุน 1 ล้านบาท

สมาชิกขอกู้ สมาชิกจะขอกู้เงินเพื่อดำเนินโครงการโดยยื่นขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน พร้อมทั้งโครงการที่ขอกู้ โดยมีเปิดให้สมาชิกกู้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2544 และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โครงการที่ขอกู้มีหลากหลาย เช่น การทำเกษตรกรรม ค้าขาย และงานบริการต่างๆ ผู้ที่มีความประสงค์จะขอกู้จะต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่งได้ก่อน และต้องมีผู้ค้ำประกันที่เป็นสมาชิกของกองทุน ส่วนวงเงินกู้ นั้น คณะกรรมการจะพิจารณาตามโครงการที่ขอกู้ รายได้ของผู้กู้ และอื่นๆ

ตารางที่ 4.8 ตารางแสดงจำนวนเงินและจำนวนโครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้

อาชีพ	จำนวน(ราย)	จำนวน (บาท)
เกษตรกรรม	34	491,000
ค้าขาย	16	255,000
บริการ	4	75,000
อุตสาหกรรม	2	40,000
อื่นๆ	5	67,000
	61	928,000

เอกสารที่เกี่ยวข้องในการขอกู้

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้กู้ พร้อมรับรองสำเนา
2. สำเนาทะเบียนบ้านของผู้กู้ พร้อมรับรองสำเนา
3. สมุดเงินฝากธนาคารออมสิน
4. ผู้ค้ำประกัน 2 คน (ต้องเป็นสมาชิกกองทุน)

5. คำยินยอมจากคู่สมรส

6. โครงการที่ขอกู้ยืมเงินกองทุนตามแบบฟอร์ม

ผู้กำกับ

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน พร้อมรับรองสำเนา

2. สำเนาทะเบียนบ้าน พร้อมรับรองสำเนา

แต่อย่างไรก็ตามกองทุนหมู่บ้านส่งได้ยังประสบกับปัญหาในเรื่องของการอนุมัติเงินกู้ เช่น กรรมการไม่มีความยุติธรรมในการอนุมัติเงินกู้ ทำให้สมาชิกบางรายเกิดความไม่เข้าใจในกองทุน

2.1.2 ผลการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A

กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า หลังจากที่สมาชิกยื่นขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ แต่ในความเป็นจริงแล้ว คณะกรรมการจะเน้นด้านศักยภาพและความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกแต่ละคนมากกว่าเพราะทราบดีว่า โครงการที่สมาชิกขอกู้นั้น สมาชิกอาจจะไม่ได้นำเงินไปปฏิบัติตามโครงการนั้นจริง คณะกรรมการจึงเน้นที่สมาชิกที่มีประวัติดีก่อน จึงทำให้ผู้ที่ไม่ผ่านการพิจารณาอนุมัติครั้งแรกเกิดความไม่พอใจ หรือขอกู้แล้วไม่ได้ตามจำนวนที่ขอกู้ จึงทำให้เกิดความคับข้องใจต่อกองทุน และเข้าใจกองทุนไปในทางที่ผิด

กล่าวโดยสรุปก็คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกที่มีรายได้แน่นอน หรือคนในครอบครัวมีอาชีพการงานที่มั่นคง

การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ พบว่า โครงการที่สมาชิกส่วนใหญ่ยื่นขอกู้ต่อกองทุนนั้น มักเป็นโครงการที่ผู้กู้มีประสบการณ์อยู่แล้ว หรือเป็นอาชีพดั้งเดิม เช่นการทำนา ค้าขาย ทางกองทุนจึงไม่ได้มีโครงการแนะนำการทำธุรกิจแต่อย่างใด เพียงแต่เสนอแนะความเป็นไปได้ของโครงการ ที่สมาชิกยื่นขอกู้เท่านั้น อีกทั้ง ความเป็นไปได้ของการจัดตั้งกลุ่มอาชีพมีน้อย เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมักมีอาชีพประจำทำอยู่แล้ว

การรับชำระหนี้ของกองทุน พบว่า การรับชำระหนี้ของกองทุนเดิมที คณะกรรมการกองทุนได้แต่งตั้ง กรรมการ 1 คน เป็นเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ โดยรับผิดชอบการเก็บเงินฝากถังจะ ซึ่งต้องเก็บทุกเดือน ส่วนเงินดอกเบี้ยนั้น ให้สมาชิกไปชำระที่ฝ่ายบัญชีได้ด้วยตนเอง แต่เนื่องจากเกิดปัญหาเก็บเงินไม่ได้ครบ ทางคณะกรรมการจึงได้ประชุมหารือใช้ระบบการติดตาม

รายได้แบบใหม่ คือ ให้คณะกรรมการกองทุนทุกคน ได้ทำหน้าที่จัดเก็บเงิน โดยคณะกรรมการแต่ละคนจะรับผิดชอบติดตามเงิน จากสมาชิกใกล้เคียงกัน และนำเงินส่งกองทุนทันที

การจัดทำบัญชี พบว่าการจัดทำบัญชีของกองทุนเป็นแบบระบบบัญชีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดจึงมีความชัดเจน ครอบคลุม และเข้าใจง่าย มีการแยกหมวดหมู่ของบัญชีอย่างดี มีทะเบียนควบคุมลูกหนี้รายตัว ทำให้ทราบว่า ผู้กู้ชำระเงินแล้วเท่าใด คงเหลือเท่าใด

โดยภาพรวมแล้ว การจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านส่งผลได้ มีความโปร่งใสชัดเจน อีกทั้งทางกองทุน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ

การช่วยเหลือ พบว่าในด้านการจัดหาตลาดนั้น ทางกองทุนหมู่บ้านส่งผลได้ ยังไม่มีบทบาทในส่วนนี้ เพราะในหมู่บ้านยังไม่มีกลุ่มอาชีพ ในส่วนของผู้กู้ ก็ได้พยายามเสาะหาตลาดเอง เช่น การติดต่อขายสินค้าในโรงเรียน

2.1.3 ตัวชี้วัดของผลผลิตของหน่วยระบบ A

ผลโดยตรง (Immediate Result)

ภายหลังจากที่รัฐบาลได้จัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทให้กับกองทุนหมู่บ้านส่งผลได้แล้ว ชาวบ้านได้ให้ความสนใจในการสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นจำนวนมาก และกองทุนได้จัดสรรเงินกู้งวดแรก จำนวน 778,000 บาท และงวดที่ 2 จำนวน 150,000 บาทรวมทั้งสิ้น 928,000 บาท โดยจากการอนุมัติเงินทั้งสองงวด มีผู้สนใจยื่นขอผู้ทั้งหมด 61 ราย

ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

จากการอนุมัติเงินกู้ทั้ง 2 งวด มีจำนวนผู้ที่ได้ทั้งหมด 61 ราย และหลังจากที่ได้อนุมัติเงินกู้ทั้ง 2 งวด รวมเป็นเงิน 928,000 บาทแล้วนั้น ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้ได้ดำเนินกิจกรรมการชำระดอกเบี้ยและเงินต้น สำหรับรายที่ประสงค์จะส่งเงินเป็นรายเดือน รายสัปดาห์ รายเดือนหรือดอกเบี้ยสำหรับรายปี ปัจจุบันในกองทุนมีเงินสะสมจำนวนทั้งหมด 36,167.54 บาท

หลังจากที่ทางกองทุนได้ให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมการกู้แล้วนั้น สมาชิกได้นำเงินไปลงทุนในกิจการของตนเอง ทำให้มีการขยายกิจการ ได้เห็นร้านค้าเล็กๆ ลงทุนขายสินค้าหลากหลายมากขึ้น และเงินกู้ก็ยังส่งผลให้เกิดกิจการหรืออาชีพใหม่แก่ผู้เคยว่างงาน ปัจจุบันได้มีอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพค้าขาย เพราะเป็นอาชีพที่ลงทุนไม่มากนัก ไม่ต้องจ้างลูกจ้าง และทำง่าย

แต่อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่น่าเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ จึงทำให้เกิดปัญหาไม่มีเงินที่ชำระหนี้ให้กับกองทุน ซึ่งเป็นปัญหาที่กองทุนประสบอยู่ทุกวันนี้

ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

หลังจากที่หมู่บ้านส่องใต้ได้มีกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ก็ทำให้ประชาชนในหมู่บ้าน มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นเงินกู้ที่คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินกู้ในระบบ กองทุนหมู่บ้านส่องใต้ จึงเข้ามามีบทบาทมากในปัจจุบัน ทำให้ประชาชน มีแหล่งที่พึ่งทางการเงิน เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น มีการจับจ่ายซื้อขายกันเพิ่มขึ้น ประชาชนใช้ความรู้ความสามารถและความถนัด ในการทำกิจการ และหาตลาดด้วยตนเอง เพื่อกิจการของตนอยู่รอด และจากการที่ได้มีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นในหลายหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านส่องใต้ เกิดความตื่นตัวอยากมีกลุ่มอาชีพเป็นของตนเอง นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของสามัคคี และการร่วมมือ ร่วมใจของคนในหมู่บ้าน

แต่ในขณะเดียวกัน การบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านยังข้อบกพร่องอยู่ไม่น้อย เช่นความรู้ที่รับผิดชอบต่อสาธารณะ ความไม่ชัดเจนในแง่ของการอนุมัติเงินกู้ ซึ่งทางกองทุนหมู่บ้านส่องใต้ยังไม่ได้ทำการชี้แจงผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบ และการติดตามเงินกู้กองทุนยังไม่มีมาตรการที่ได้เด็ดขาด

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B

ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

ประชากรในหมู่บ้านส่องใต้ มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน เช่น ด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรม บริการ ดังนั้นความรู้ความสามารถจึงขึ้นอยู่กับความยากง่ายของกิจการ คือ เกษตรกรรมได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ บรรพบุรุษได้สั่งสอนตามความรู้และภูมิปัญญา ด้านงานฝีมือจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างชำนาญและต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านอุตสาหกรรมต้องใช้เงินทุนสูง และประสบการณ์บวกกับความน่าเชื่อถือ การบริการต้องดูแลเอาใจใส่ลูกค้าการรู้จักหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาฝีมือ

หนี้สินธนาคารของผู้กู้

ประชากรในหมู่บ้านได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์ มากที่สุด⁴ เนื่องจากประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเนื่องจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์คิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ ประชากรจึงนิยมที่จะกู้จากแหล่งเงินแหล่งนี้มาก

หนี้รายทุนนอกระบบ

ก่อนที่จะไม่มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามา นอกจากเงินกู้จากธนาคาร ดังกล่าวแล้ว ประชากรในหมู่บ้านยังใช้บริการเงินกู้นอกระบบอยู่เสมอ เพราะข้อดีของเงินนอกระบบคือ อนุมัติเงินรวดเร็วทันใจ การดำเนินการกู้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งยังไม่ต้องมีบุคคลค้ำประกัน ส่วนข้อเสียคือ ดอกเบี้ยค่อนข้างสูง

อาชีพหลักของผู้กู้

อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้านคืออาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป (ดูตารางที่ 4.5 ประกอบ) ส่งผลให้รายได้ต่อเดือนของแต่ละครอบครัวน้อยเกิดความขาดแคลนการเงิน ประกอบกับเศรษฐกิจที่ยังไม่ฟื้นตัว ทำให้ประชากรในภาคอุตสาหกรรมในเมืองหลวงบางส่วนต้องอพยพมาตั้งรกรากอยู่บ้านเกิด ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ๆ ในหมู่บ้าน เช่น ค้าขาย

รายได้ของครอบครัว

รายได้หลักของครอบครัวแต่ละครอบครัวมาจากเงินเดือนและค่าจ้างเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะถ้าครอบครัวใดมีคนวัยทำงานมากรายได้ของครอบครัวก็จะมาก ในขณะเดียวกันแรงงานที่ไปทำงานต่างถิ่นก็ส่งเงินมาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวด้วยเช่นกัน

ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

ประสบการณ์ในอาชีพเป็นข้อได้เปรียบในการดำเนินกิจการของผู้กู้ เช่นอาชีพเกษตรกรรมต่างๆ หรือค้าขาย บริการ ซึ่งโครงการที่ขอู้ส่วนใหญ่ระชากรมักจะนำเงินมาลงทุนในอาชีพที่ตนเองมีประสบการณ์แทบทั้งสิ้น ประสบการณ์ของแต่ละคนย่อมขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เคยประกอบกิจการมาแล้ว

⁴ จากการสำรวจและพูดคุยแบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์ใน แบบ บร.11

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากกองทุน พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนมักกล่าวว่าเงินที่ได้ไม่เพียงพอต่อการสร้างอาชีพ หรือการลงทุน เนื่องจากการทำกิจการในเศรษฐกิจยุคนี้มีความเสี่ยงต่อการขาดทุน สำหรับเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินกู้ในกิจกรรมการจ้างงาน หรือซื้อปุ๋ย อาชีพค้าขายลงทุนใช้จ่ายไปกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ บางครั้งเงินไม่เพียงพอกับทุนหมุนเวียนที่จะต้องจ่ายทุกวัน หรืออาชีพเลี้ยงสัตว์มักจะลงทุนในการสร้างโรงเรือน ซึ่งบางครั้งไม่เพียงพอต่อการซื้อแม่พันธุ์ ในจุดนี้จึงทำให้สมาชิกต้องอาศัยเงินจากหลายๆทาง เพื่อนำมาลงทุนในกิจการ เช่น เงินจากสมาชิกในครอบครัว หรือเงินกู้นอกระบบ

สถานที่และวัตถุดิบ พบว่าทำเลที่ตั้งของกิจการของผู้กู้มักเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของตนเอง หรือภายในสถานที่สาธารณะ เช่น สนามกีฬาในหมู่บ้าน โรงเรียน ซึ่งการหาทำเลหรือสถานที่ขายขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลด้วยเช่น ลูกจ้างทำงานในโรงเรียนจึงมีโอกาสที่จะขายของในโรงเรียนได้ บางกิจการอาศัยกระแสที่กำลังได้รับความนิยมจากเด็กและกลุ่มวัยรุ่น เช่น ร้านเกมส์ เป็นต้น ส่วนวัตถุดิบนั้น วัตถุดิบบางอย่างสามารถหาได้ง่ายในหมู่บ้าน บางอย่างต้องซื้อจากตัวเมือง

เทคนิคและวิธีการทำงาน พบว่าแต่ละอาชีพมีเทคนิคและวิธีการทำงานที่ต่างกัน คือ

เกษตรกรรม มักอาศัยความรู้ที่บรรพบุรุษสั่งสมมาเป็นวิธีการทำงานที่ลงความเห็นว่าถูกต้อง ดี หรือเป็นค่านิยมที่เห็นพ้องต้องกันว่าถูก แต่ถึงกระนั้นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทเพียงสิ่งเดียวในยุคนี้ก็คือ เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร

ค้าขาย การรู้จักขายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองไม่เหมือนใคร เช่น เมื่อถามหาขนมข้าวเกรียบปากหม้อ ต้องเป็นขนมข้าวเกรียบปากหม้อบ้านนั้น หรือการรู้จักขายอาหารควบคู่กับการขายของชำเมื่อขายอาหารแล้วเศษอาหารก็สามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้ จึงมีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย

บริการ ต้องรู้จักกระแสที่กำลังได้รับความนิยม ความเป็นกันเอง การเอาใจใส่ ลูกค้า การเป็นคนมีอัธยาศัย และหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา

กำลังทำงาน พบว่ากำลังการทำงานเป็นสิ่งที่ทำให้กิจการอยู่รอดได้ การรู้จักอดทนรอต่อผลตอบแทนที่จะได้ บางซึ่งบางกิจการผลตอบแทนที่ได้มักใช้เวลานาน บางครอบครัวมีสมาชิกในครอบครัวมากก็ช่วยกันทำมากโดยแบ่งหน้าที่กันทำงาน เป็นต้น

2.2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B

การทำการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย พบว่า สมาชิกอาศัยประสบการณ์ส่วนตัว หรือความเข้าใจส่วนตัว ในทำการ บางครั้งไม่มีความเป็นระบบระเบียบ ไม่เป็นกระบวนการทางหลักวิชาการ มากนัก กิจกรรมบางกิจกรรมมีผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำส่วนใหญ่มักเป็นอาชีพด้านการเกษตรกรรมหรือ เลี้ยงสัตว์

การหาตลาด พบว่า กิจกรรมที่ต้องหาตลาดส่วนใหญ่คือ ค้าขายและบริการต่างๆ ซึ่งการกำหนดตลาดของสมาชิกนั้น สมาชิกดำเนินการหาเองโดยสมาชิกไม่รู้ตัวเลยว่าเป็นกิจกรรมทางการตลาด เช่นการที่สินค้าของตนเองมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร หรือการจัดตกแต่งร้านให้ดูสะอาด การลดราคาสินค้า

การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการดำเนินการหาได้ไม่มากนักในแหล่งชุมชน แต่สมาชิกมักใช้วัตถุดิบที่มีราคาไม่สูงมากนัก ส่วนใหญ่มักจะซื้อจากแหล่งเดียวกัน หรืออาจมีการฝากร้านค้าซื้อ

การทำบัญชี พบว่า นอกจากกิจการค้าขาย และบริการแล้วไม่มีกิจการใดที่จัดทำบัญชี แต่การทำบัญชีของกิจการก็ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพียงแต่อาศัยความเข้าใจของตนเองเท่านั้น หรือบางกิจการรายได้ต่อวันน้อยจึงไม่มีความจำเป็นต้องทำบัญชีเลย

การวิเคราะห์และประเมิน พบว่าสมาชิกวิเคราะห์และประเมินตัวเองจาก รายได้ หรือผลตอบแทนที่ได้รับ

2.2.4 ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B

ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อผู้กู้เงินกู้มาลงทุนในกิจการแล้ว ผลตอบแทนที่สมาชิกได้ มีทั้งในรูปของตัวเงินและผลผลิต

ตัวเงิน เช่นค้าขายได้กำไร ,ผลตอบแทนการค้าบริการ

ผลผลิต เช่นเกษตรกรรมต่างๆ

ในขณะเดียวกันมีอาชีพที่ทำให้ได้ทั้งตัวเงินและผลผลิต เช่นหลังการเก็บเกี่ยวฤดูทำนา ก็นำข้าวไปขาย ส่วนที่เหลือสามารถเก็บไว้บริโภคหรือเป็นเมล็ดพันธุ์ได้ หรือเมื่อสุกตลอดถูกสุกแล้วก็สามารถนำลูกสุกไปขายเป็นแม่พันธุ์ ได้

ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

เมื่อผู้กู้ได้ดำเนินกิจกรรมโครงการแล้วได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินหรือผลผลิต และผลผลิตเปลี่ยนเป็นตัวเงินแล้ว สมาชิกมีโอกาสที่จะขยายกิจการจากเงินที่ลงทุนได้ เช่นขยายโรงเรือน ซื้อสินค้ามาขายเพิ่ม ทั้งยังทำให้ผู้กู้เกิดการเรียนรู้โดยการจดหาวิธีที่จะได้มาเพื่อให้กิจการของตนอยู่รอด ผู้กู้เกิดความภาคภูมิใจและไม่รู้สึกด้อยค่า

ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

การนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านมาลงทุน ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านในชุมชน และหมู่บ้าน เช่น ประชากรไม่หวั่นไหวเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในเมืองหลวง ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้เพื่อยังชีพ เกิดการแลกเปลี่ยนในชุมชน มีคนซื้อ มีคนขาย มีคนให้บริการ คนในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกัน ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้า ทำให้มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน เกิดกระบวนการพัฒนาทางความคิดที่จะมีกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านเพราะมีกองทุนรองรับและรัฐบาลสนับสนุน ชาวบ้านเห็นว่าตัวเองมีค่ามีความสามารถทัดเทียมกับคนอื่น ๆ

3. ผลการประมวลเทคนิคและวิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลผลเทคนิคและวิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพเกษตรกรพบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านได้ใช้ประสบการณ์และสืบทอดวิธีการดำเนินงานจากบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ เทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามามีบทบาทมากในปัจจุบัน

3.1 อาชีพทำนาปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน กระบวนการที่ดีได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี ผลผลิตที่ได้นั้นต้องมีตลาดรองรับและราคาดี และเหลือเพียงพอต่อการบริโภคและเป็นเมล็ดพันธุ์

3.2 อาชีพเลี้ยงสุกรปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน กระบวนการที่ดีได้แก่ การทำการถูกวิธีผลผลิตที่ได้ต้องมีความสมบูรณ์และมีตลาดรองรับ

3.3 อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน กระบวนการที่ดีได้แก่การหาวัตถุดิบที่ดีผลผลิตที่ได้เป็นตัวเงินและกำไร เพื่อเป็นทุนในการดำเนินงานครั้งต่อไป (ทุนหมุนเวียน)

3.4 อาชีพบริการปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ สถานที่และวัตถุดิบ กระบวนการที่ดีได้แก่การหาตลาดที่ดี ผลผลิตที่ได้เป็นตัวเงินและชื่อเสียง

4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจาก นโยบายของรัฐบาล พบว่า ประชาชนให้ความสนใจเพราะเป็นเงินจัดสรรจากรัฐบาล เพื่อจะก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดคำถามขึ้นมาว่ากองทุนจะเป็นกองทุนที่ยั่งยืนได้จริงหรือไม่

4.2 ผลที่เกิดจากเงิน 1 ล้านบาทพบว่า สมาชิกที่กู้มีทั้งผู้ไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และผู้ที่กู้เงินไปแล้วไม่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ แต่ถึงอย่างไร เงิน 1 ล้านบาทก็ยังเป็นกองทุนที่ประชาชนสามารถพึ่งพิงได้ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ

4.3 ผลที่เกิดจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบยังมีบทบาทหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน และคณะกรรมการยังไม่รู้วิธีการรับผิดชอบต่อสาธารณะมากนัก อ้างว่าทำแล้วผลตอบแทนที่ได้กลับเลวร้าย เช่น มักถูกกล่าวร้าย ทำให้หมดกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปและตั้งใจจะลาออกจากกองทุน

4.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน พบว่า เนื่องจากสมาชิกบางส่วนไม่ได้นำเงินที่กู้ได้ไปทำให้เกิดดอกเบี้ยขึ้นมาก จึงไม่มีเงินชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้น ปัจจุบันเงินที่เก็บได้มักเป็นเงินฝากสัจจะมากกว่า

4.5 ผู้สมัครขอู้ พบว่า การอนุมัติเงินส่วนใหญ่เป็นการพิจารณาที่ความสามารถในการส่งคืนเงินของผู้กู้และครอบครัวมากกว่า

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 4 ข้อ พบว่า

5.1.1 ประสิทธิภาพการบริการจัดการกองทุน พบว่า คณะกรรมการยังไม่มียกย่อง และหน้าที่ที่ชัดเจน มีคนทำงานเพียงคนเดียว ทำให้คณะกรรมการรู้สึกเบื่อหน่าย ปัจจุบันปัญหาที่สมาชิกไม่ชำระเงินกู้จึงเป็นปัญหาที่สำคัญเท่ากับที่คณะกรรมการต้องการลาออกจากตำแหน่ง กองทุนยังไม่มีแผนและขาดความพร้อม การทำงานของคณะกรรมการกองทุนจึงต้องการคนที่มีเวลาทุ่มเทให้กับกองทุนมากกว่านี้

5.1.2 ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ปัจจุบันในหมู่บ้านยังได้ยังไม่มีความเข้มแข็งพอ หมู่บ้านยังคงต้องการปัจจัยหลายอย่าง เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง เช่น ความรับผิดชอบ จิตสำนึกที่ดี ความซื่อสัตย์ และผู้นำที่มีความพร้อม ชุมชนที่เข้มแข็งนั้น ก็จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายรวมทั้งชาวบ้านด้วย

ด้วยกระแส นโยบายของรัฐบาลที่จะให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเองนั้น ทำให้ประชากรเกิดแนวคิดที่ประกอบกิจการตามความถนัดของตนเช่นกันโดยอาศัยเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกผู้กู้นำเงินไปลงทุนในหมู่บ้าน เช่นการค้าขาย หรือการเกษตร

5.1.3 พฤติกรรมของผู้กู้ และการชำระคืนเงินกู้ พบว่า ยังมีประชาชนบางส่วนที่นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุน และประชาชนเหล่านั้นก็รู้และเข้าจุดประสงค์ของกองทุนดี

แต่ก็ไม่ปฏิบัติตาม เนื่องจากเห็นว่าเป็นเงินจัดสรรจากรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตามยังมีสมาชิกที่นำเงิน
 ทั่วไปลงทุนในกิจการต่างๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ และเป็นอาชีพเลี้ยงตัวเองและ
 ครอบครัวได้

5.1.4 การดำเนินโครงการของผู้รู้ พบว่า ผู้รู้ดำเนินกิจการตามความรู้ ความเข้าใจ
 โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้รู้เอง การดำเนินโครงการต่างๆ เป็นการลงทุนที่ไม่สูงมากนักเพราะ
 เนื่องจากผู้รู้กลัวขาดทุน

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. ผู้นำชุมชน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต. ตลอดจนคณะกรรมการกองทุน
 ต้องมีวิสัยทัศน์การพัฒนา
2. การบริหารจัดการที่ดี การติดตาม ประเมินผลกองทุนรวมถึงการจัดทำบัญชี
 การติดตามทวงหนี้
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ต้องมีจิตสำนึกการเป็นชุมชนและเห็นความ
 สำคัญต่อส่วนรวม
4. อาชีพของประชากร เงินกู้ที่กู้จากกองทุนส่งผลให้ประชากรมีอาชีพที่ยั่งยืนเลี้ยง
 ตัวเองได้

5. เงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

6. ความสามัคคีของคนในชุมชน

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. สมาชิก ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
 ไม่ก่อให้เกิดรายได้
2. คณะกรรมการไม่มีความพร้อม ขาดจิตสำนึก
3. ความแตกแยกของชุมชน
4. วัฒนธรรมตะวันตก

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า จากการที่มีกองทุนหมู่บ้าน ทำให้เกิด
 การรวมกลุ่มของสมาชิก และคณะกรรมการในหมู่บ้าน มีการเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความ
 คิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การรวมกลุ่มอาชีพในอนาคต

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนดพบว่า ประชากรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ เกิดการหมุนเวียนของเงินในหมู่บ้าน ชุมชนเกิดการพึ่งพากันเอง

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ชุมชนต้องมีความสามัคคี ความซื่อสัตย์ มีการรวมกลุ่มและมีกิจกรรมร่วมกัน มีกองทุนเพื่อเป็นแหล่งที่พึ่งพาทางการเงิน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านส่งได้สรุปได้ดังนี้

1.วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนที่มีต่อกองทุนของหมู่บ้าน ว่ามีมากน้อยเพียงใด
- 1.2 เพื่อศึกษาบทบาทของกองทุนว่าจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้หรือไม่
- 1.3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ที่ทำตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไร
- 1.4 เพื่อศึกษาการดำเนิน โครงการของผู้ที่มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

2.วิธีการดำเนินงาน

- 2.1 ศึกษาระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้เข้าใจถึงเป้าหมายกองทุนของพื้นที่ปฏิบัติงาน
- 2.2 ศึกษากระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในท้องถิ่นที่ลงพื้นที่ปฏิบัติงาน
- 2.3 ใช้ชีพโมเดล (CIPP Model) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านพร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดและตัวแปรที่ทำการเก็บข้อมูล
- 2.4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจาก แบบ บร.ต่างๆ หรือศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ ทุติยภูมิ
- 2.5 วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องเขียน
- 2.6 ดำเนินการเขียน

3.ผลการดำเนินงาน

- 3.1 ทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อ เงิน 1 ล้านบาท
- 3.2 ทราบถึงความเข้มแข็งของชุมชนภายหลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้าน

3. ทราบถึงพฤติกรรมของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนในการนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนการคืนเงินกู้ของสมาชิก

4. ทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารโครงการของผู้กู้ ตลอดจนปัญหาที่ผู้กู้พบในการดำเนินโครงการ

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการ ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของการเป็นเอกภาพเดียวกัน คณะกรรมการไม่มีจิตสำนึกแห่งการเป็นชุมชน ไม่สละเวลาเพื่อส่วนรวมเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดความเด็ดขาดในแง่ของการติดตามเงินกู้ ซึ่งคณะกรรมการมักมีความคับข้องใจ เนื่องจากเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน อีกทั้งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการยังไม่มี ความชัดเจน มีคนทำงานเพียงคนเดียว ส่วนกรรมการคนอื่นเป็นกรรมการเพียงในนาม แต่ด้านการจัดทำบัญชี และด้านการเงินนั้น ยังพบว่ามีปัญหาบ่อยมากเนื่องจากมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ

2. ความเข้มแข็งของหมู่บ้านส่งผลได้ภายหลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้านนั้น พบว่า กองทุนหมู่บ้านได้เข้ามามีบทบาทปลูกจิตสำนึกความเป็นชุมชน ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ไม่น้อย เห็นได้จากการที่ผู้นำสตรีชุมชนเริ่มมีแนวคิดจะก่อตั้งกลุ่มสตรีแม่บ้านซึ่งเป็นสัญญาณที่บอกว่า ประชาชนในหมู่บ้านเริ่มมีความคิดที่จะใช้ภูมิปัญญาและความสามารถของตนในการประกอบอาชีพมากขึ้น

3. สมาชิกผู้กู้เงินกองทุนนั้น มีทั้งที่นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน และก็มีจำนวนไม่น้อยที่นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของกองทุน เงินกู้ที่สมาชิกลำไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปลงทุนในกิจการที่เป็นอาชีพหลักของตน เช่น การเกษตรกรรม ค้าขาย บริการ หรือนำเงินไปลงทุนกับกิจการที่ตนเองเคยมีประสบการณ์มาแล้ว สมาชิกส่วนหนึ่งกล่าวว่า เงินที่กู้มาได้ไม่เพียงพอต่อการลงทุนในกิจการใหญ่ๆ อีกทั้งยังมีความเสี่ยงทางด้านการตลาดอีกด้วย สำหรับสมาชิกที่กู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์นั้นส่วนใหญ่จะนำเงินกู้ ไปใช้หนี้ในระบบ ต่อเติมบ้าน ซ่อมอุปกรณ์สื่อสาร ซึ่งจะเป็นปัญหาในการคืนเงินกู้ให้แก่กองทุน เพราะสมาชิกไม่ได้นำเงินกู้ที่ได้ไปทำให้เกิดดอกผล

4. การดำเนินโครงการของผู้กู้พบว่า ผู้กู้อาศัยประสบการณ์และความสามารถของตนในการดำเนินกิจการ มีการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเอง หรือการทำเลและวัตถุดิบเอง ทำให้ประชากรเกิดการเรียนรู้เพื่อให้กิจการของตนอยู่รอด เป็นหนทางไปสู่อาชีพที่มั่นคงและการขยายกิจการหรือการจ้างงานในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

1.หน่วยงานภาครัฐควรมีการฝึกอบรม หรือการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการกองทุน การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง พิจารณาผลตอบแทนตามความสามารถในการบริหารจัดการของแต่ละกองทุน ในส่วนของกองทุนหมู่บ้านควรมีมาตรการที่เข้มงวดเรื่องการชำระเงิน หรืออนุมัติเงิน ควรพิจารณาผู้ที่ต้องการนำเงินไปประกอบอาชีพจริงๆ และมีการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินโครงการของสมาชิกผู้กู้ โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน

2. ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน เช่น ถ้าหากคนในชุมชนต้องการมีกลุ่มอาชีพอะไร ภาครัฐควรสนับสนุนโดยการส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ ส่วนกองทุนหมู่บ้านพร้อมที่จะสนับสนุนในด้านการเงิน

3. กองทุนหมู่บ้านควรมีการจัดประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานในรอบปี และผลการรับชำระหนี้ แจ้งให้สมาชิกทราบ หรือการพิจารณาลูกหนี้ที่เป็นลูกหนี้ชั้นดี

4. การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของสมาชิก โดยการให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ

บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อสังคม, สำนักงาน. 2544. ชีวิตชุมชน. (มีนาคม-มิถุนายน 2544), กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. 2544. ปุจฉาวิสัชนากองทุนหมู่บ้าน 1
ด้านบาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และ
อำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการ
นายกรัฐมนตรี.
- . 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- . 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ พ.ศ.2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2,3) พ.ศ.2544,ฉบับที่ 4 2545. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสองใต้. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสองใต้. นครราชสีมา.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ
และการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.
- สถาบันราชภัฏ. สำนักงาน. 2545. เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา.
พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทัศนทองการพิมพ์.
- การวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดัก จำกัด.